

PAPER DETAILS

TITLE: ULUSLARARASI ADALET İSTATİSTİKLERİNDE KASTEN ÖLDÜRME

AUTHORS: Filiz TEPECİK

PAGES: 107-142

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980725>

ULUSLARARASI ADALET İSTATİSTİKLERİNDE KASTEN ÖLDÜRME

The Intentional Homicide In International Justice Statistics

Dr. Öğr. Üyesi Filiz TEPECİK¹

Geliş Tarihi: 20.06.2018

Kabul Tarihi: 17.08.2018

ÖZET

Bu çalışma, bir suç olarak ‘kasten öldürme’yi ülkelerin ceza adalet sistemlerine ilişkin Birleşmiş Milletler’in Uyuşturucu ve Suçla Mücadele Dairesi (UNODC) tarafından toplanan ve düzenli olarak güncellenen bilgiler aracılığı ile daha iyi anlamayı hedeflemektedir.

Bu küresel düzeyde toplanan bilgiye göre, kasten öldürme istatistikleri, bölgelere, ülkelere, suçun nedenine, failin ve mağdurun cinsiyetine, kullanılan silahlara göre değişmektedir. Örneğin 2000’ler boyunca Latin Amerika ve bu bölgedeki El Salvador, Honduras, Jamaika gibi bazı ülkeler Dünya’daki ölümcül şiddetin tavanını oluştururken, Avrupa ya da Asya ve bu bölgelerdeki Avusturya, Hollanda, Singapur, Hong Kong, Japonya gibi ülkeler en düşük kasten öldürme oranlarına sahip görünmektedir.

Ayrıca elde edilen veriler, kasten öldürme olaylarının, nedenleri açısından kabaca üç başlık altında sınıflandırılabilirliğini düşündürmektedir. Hırsızlık, gasp veya organize suç gibi suç aktiviteleri ile bağlantılı olarak işlenen cinayetler; bireyler arasındaki çıkar çatışmaları nedeni ile işlenen cinayetler; kişisel ya da kültürel önyargılardan ya da politik nedenlerden kaynaklananlar. Örneğin Latin Amerika da organize suç bağlantılı olaylar en önemli cinayet nedeni olarak ortaya çıkarken, Avrupa’da kişisel çıkar bağlantılı olaylar daha sık görülmektedir.

Cinsiyet açısından ise kasten öldürme olayları incelendiğinde, tüm dünyadan toplanan bilgiler, mağdurların ve failerin büyük çoğunluğunun erkekler olduğunu ama akrabaları/yakınları/sevgileri tarafından öldürülenlerin genellikle kadınlar olduğunu söylemektedir.

ABSTRACT

This study aims to better understand ‘the intentional homicide’ as a crime through the information collected and regularly updated by the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) about the criminal justice systems of different countries.

According to the information gathered at this global level, the intentional homicide varies by regions, countries, cause of offense, gender of the perpetrator and the victim and weapons used. For example, during the 2000’s, while Latin America and some countries such as El Salvador, Honduras, Jamaica in this region have formed the ceiling of lethal violence on Earth, in Europe or Asia, countries like Austria, Netherlands, Singapore, Hong Kong, Japan seem to have the lowest homicide rates.

This information also suggests that the intentional homicide incidents could be roughly classified under three headings for their reasons. Homicides related to the criminal activities such as robbery, burglary or organized crime; homicides committed by conflicts of interest between individuals; homicides originated from personal / cultural prejudices or political reasons. In Latin America, for instance, organized crime-related incidents are emerging as the most important cause of homicides, while in Europe personal interest-related events are more common.

In terms of gender, the analysis of intentional homicides’ data says that the overwhelming majority of victims and perpetrators are men, whereas those killed by their relative/ intimate partner/ lover are usually women.

¹ Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ftepecik@anadolu.edu.tr

Çalışmanın son kısmında, kolluk, yargı ve infaz kurumlarının kayıtları aracılığı ile kasten öldürmenin toplum üzerindeki yükü değerlendirilmiştir. Veriler en yüksek kasten öldürme oranlarına sahip Amerika kıtasında, Amerika ve Kanada hariç cezasızlık oranının yüksek olduğuna, Fransa, Finlandiya gibi ülkelerde ise, yüksek mahkûmiyet oranı olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kasten Öldürme, Uluslararası Karşılaştırma, Suç İstatistikleri, Suç Ekonomisi, Hukuk ve Ekonomi

Finally, in the last part of the article, the burden of the intentional homicide on society has been assessed by means of the records of law enforcement, judicial and executive institutions. The data indicates that America as a continent has a high impunity rate except for the US and Canada and the high conviction rate in countries like France and Finland is noteworthy.

Keywords: Intentional Homicides, International Comparison, Crime Statistics, Crime Economy, Law and Economy

Giriş

Kasten öldürme, bütün suçlar içinde belki de insan hayatının kaybına yol açtığı için, en göz önünde olanıdır. Kabil'in Habil'i öldürmesi düşünülürse, kaydının tutulması da insanlık tarihi kadar eskidir. Suçun doğasının anlaşılmasında tutulan bu kayıtların hayati bir rolü vardır. Kimler, hangi ortamlarda, hangi nedenlerle, hangi suçları işliyor ya da başka bir insanın hayatını alacak hale geliyor? Bu tür bir bilginin edinilmesi kaçınılmaz olarak çok sayıda olayın detaylı kaydının tutulmasını gerektirir. Herhangi bir suça sadece bir olayın üzerinden bakıldığı zaman her olay münferit olacaktır. Fakat pek çok olay bir araya getirildiğinde, olayların benzer yanları ya da hiç benzemeyen özellikleri, suçun doğasına ilişkin ipuçlarının elde edilmesini sağlayabilir.

Örneğin 1950'lere dayanan bir veri ile kasten öldürme olaylarının gelişiminin incelendiği Lappi-Seppälä ve Lehti çalışmasında, Avrupa için bölgesel bir suç şablonunun olduğu iddia edilmektedir². Bu çalışmaların bulgularına göre İskandinav ülkeleri ve Fransa ile Benelüks ülkeleri kendi aralarında benzer bir seyir göstermektedirler. Diğer bir ifade ile bu iki ülke grubu, kendi içlerinde, kasten öldürme olaylarında benzer zamanlarda yükselişler ve düşüşler yaşamışlardır. Bu durum İskandinav ülkelerinin ve Fransızca konuşan ülkelerin kültürel ortamları ile kasten öldürme olayları arasında bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir³. Benzer şekilde uzun tarihsel bir veri ile çalışan Eisner, 13.yy'dan günümüze Avrupa'daki belli başlı şehirleri dikkate alan çalışmasında, kişiler arası şiddet olaylarının Hollanda ve İngiltere'yi takiben tüm Avrupa'da belirgin bir şekilde azaldığını, fakat faillerin yaş aralıklarının ve cinsiyetlerinin yüzyıllar boyunca çok az değiştiğini iddia etmektedir⁴. Bu çalışmalar uzun bir

² Lappi-Seppälä, T. ve Lehti, M. (2014). "Cross-Comparative Perspectives on Global Homicide Trends", *Crime and Justice* 43 (1), s.135.

³ Lappi-Seppälä ve Lehti, 2014, s.148.

⁴ Eisner, M. (2003). "Long-Term Historical Trend in Violent Crime", *Crime and Justice* 30, s.122-123.

zamanı içeren bir bilginin herhangi bir suçun ya da genel olarak suç düzeyinin anlaşılmasında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte pek çok ülkenin uzun bir geçmişi içeren suç kaydı bulunmamaktadır⁵ ve veri eksikliği aynı zamanda suçun doğasının anlaşılmasında eksiklik anlamına gelmektedir.

Uzun tarihsel verinin eksikliğinde bilgi açığını kapamanın bir yolu, aynı döneme ait ayrıntılı bilgi toplamak olabilir. Böyle bir çalışmada, örneğin 2000'li yıllar için, bir bölgedeki ülkelerden ya da Dünya genelinden suçun bir türüne ilişkin bilgiler toplanarak söz konusu suça ilişkin farklı nitelikler yakalanabilir ve suçun özellikleri daha iyi anlaşılabilir. Örneğin hırsızlığa ya da kasten öldürmeye ilişkin pek çok ülkeden toplanacak bilgi suçun doğasını anlamakta (uzun bir zaman serisinin eksikliğinde) ilk basamak oluşturabilir. Bu tür, büyük ya da küresel kabul edilebilecek bilgi birikimi, ülkelerin ceza adalet sistemlerine ilişkin tuttukları kayıtları Birleşmiş Milletler ile paylaşımları ile elde edilmiştir. Bu bilginin bir suç (bu makale kapsamında kasten öldürme) için ne sunabileceği bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

Suç olarak kasten öldürme iki nedenden tercih edilmiştir. Öncelikle kasten öldürme daha öncede bahsedildiği gibi çok göz önündedir. Oysa bütün suç türleri için bunu söylemek kolay değildir. Suçun kaydedilmesi ancak ceza adalet sisteminin durumdan haberdar olması ile başladığı için, pek çok suç sayılan eylemin kaydı mağdurun ya da şahidin korku, utanç, zaman kaybı vb. nedenlerle haber vermemesi nedeniyle eksik tutulmaktadır⁶. Fakat bir insanın hukuk dışı öldürülmesi, diğer suçlar düşünüldüğünde çok az gizli kalmaktadır. Faili meçhul bile olsa hukuk dışı ölüm olaylarının ceza adalet sistemi tarafından öğrenilme olasılığı, hırsızlık, saldırı ya da cinsel saldırı suçlarına göre daha fazladır⁷. Bu da

⁵ Bu makalenin birinci kısmında uluslararası suç istatistiklerinin geçmişi anlatılmaktadır. Ulusal suç istatistikleri için ise ihtiyaç 1800 sonralarında başlamasına rağmen, bilginin toplanması ve sınıflanması pek çok ülke için 1900, hatta 1950'lere ancak giden bir geçmişe sahip görünmektedir. Ayrıntılı okuma için Lauritsen, J.L. ve Cork, D.L. (Edts) (2016). **Modernizing Crime Statistics**, Washington, DC: The National Academies Press.

⁶ Bu bildirilmeyen kısım siyah sayılar, suçta karanlık alan olarak adlandırılmaktadır (Demirbaş, T. (2012). **Kriminoloji**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.92; Tutar, E. (2002). "Suçta Karanlık Alan - Suçta Siyah Sayılar", <http://www.kriminoloji.com>, ET: 26/12/2016).

⁷ Karanlık alan, fail ya da mağdur anketleri aracılığı ile ölçülmeye çalışılmaktadır. UNODC mağdur (victim) anketi çalışmalarına göre, örneğin fiziksel saldırıların (Police Reporting Rate for Physical Assault) Avusturalya'da %54'u (2015), Kanada'da %38'i (2014), Fransa'da %27'si (2015), İsveç'te %30'u polise bildirilmektedir; ev, konut vb. yerlerden yapılan soygun ya da hırsızlığa teşebbüs olaylarının (Police Reporting Rate for Robbery) ise ABD'de %62'si (2014), Fransa'da %45'i (2014), Avustralya'da %54'u (2014) polise bildirilmiştir. Cinsel saldırı (Police Reporting Rate for Sexual Assault) konusunda ise daha değişken yüzdeler söz konusudur. Örneğin ABD'de %55 (2009) den %32'e (2015), İsveç'te %23'den (2011) %8'e (2015), Avusturalya'da %36'dan (2010) %24'e (2015) değişen oranlarda olaylar polise yansımıştır (<https://data.unodc.org/#state:0>, (ET: 01/01/2018)).

onun daima göz önünde olmasına neden olmaktadır. Bu durumunun bir doğal sonucu olarak ülkelerin adalet sistemlerinin tuttukları kasten öldürme kayıtları, diğer ceza adalet sistemi verilerinden daha güvenilir bilgiye sahiptir. Hatta eylem sırasında kullanılan silah ya da mağdurun/failin cinsiyetine ilişkin bilgi içermesi açısından da analizi genişletme şansı vermektedir. Bu durum kasten öldürme verilerini, açıkça tanımlanabilir, diğer suçlara göre kolay ölçülebilir ve sonuç olarak dünya çapında şiddetin ölçülmesinde bir nebze karşılaştırılabilir bir gösterge haline getirmektedir⁸. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler tarafından bir araya getirilen neredeyse tüm dünyayı kapsayan bilgi hemen hemen her ülkenin suç kabul ettiği yaralama, hırsızlık, kasten öldürme vb. suçlara ilişkin ölçülebilir bilgileri içermektedir. Bu makalede bu bilgilerden kasten öldürmeye ilişkin olanlar, suçun genel niteliklerinin ortaya konulması, ana hatlarının tarif edilmesi amacıyla kullanılmıştır. Türkiye'ye ilişkin olanlarsa, hem ülkemizin tüm ülkeler içerisinde nerede olduğunu anlamak hem de bu küresel gözlükle, farklı ülkelerin deneyimlerini kullanarak Türkiye'deki kasten öldürme olaylarını analiz amacı taşımaktadır.

1. Uluslararası Karşılaştırmalar için Bilgi Toplamanın Tarihsel Gelişimi

Uluslararası düzeyde suçla ilgili istatistiklerin toplanmasının ilk kez konuşulduğu tarih 1853'te Brüksel'de yapılan Genel İstatistik Kongresi'ne kadar götürülebilir⁹. Sonraki çaba 1872'de Londra'da düzenlenen Suçun Önlemesi ve Bastırılması (Azaltılması) Konusundan Uluslararası Kongre (the International Congress on the Prevention and Repression of Crime, IPPC)'dir. Kongre, güvenilir cezaevi istatistikleri toplamayı, farklı cezaevi ve ceza mevzuatı sistemlerinin sonuçları hakkında bilgi ve deneyimleri paylaşmayı; caydırıcı etkilerini karşılaştırmayı amaçlamaktadır¹⁰. Bunun için ABD kongresi, pek çok Avrupa ülkesinden¹¹ cezaevleri, infaz memurları, ceza adalet sisteminin hemen hemen her basamağındaki yetkilileri ve sistemin maliyetleri ile ilgili bir takım sorulara cevaplar vermelerini, dönemin koşulları gereği bir elçi göndererek rica etmiştir.

⁸ UNODC. (2013). **Global Study on Homicide 2013**, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/GSH2013/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf, s.23.

⁹ UNODC. (1997). **A Short History of the Collection of UN Crime and Justice Statistics at the International Level**, <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/A-short-history-of-the-collection-of-UN-crime-and-justice-statistics-at-the-international-level.html> , (ET: 05/02/2018).

¹⁰ Pears, E. (Edt) (1872). **Transactions of the International Penitentiary Congress**, Londra: Longmans, Green, and Co, http://data.decalog.net/enap1/liens/congres/CONGRES_PENIT_1872_VOL1_0001.pdf, (ET: 05/09/2017), s.1-5.

¹¹ Avusturya, Belçika, Danimarka, İngiltere, Fransa, Almanya (Bavyera, Prusya, Saksonya, Württemberg'den ayrı ayrı), İtalya, Meksika, Hollanda, Norveç, Rusya, İsveç, İsviçre ve İrlanda (Pears, 1872, s.1-5).

Bu çalışmalar küresel kurumların ve bilginin oluşmasının ilk adımları olarak değerlendirilebilir. Sonrasında 1914’de Uluslararası Polis Kriminal Kongresi’nde (the International Police Criminal Congress) ulusların kendilerine özgü tutuklama süreçleri aktarılmış; merkezileştirilmiş uluslararası kriminal kayıtları ve suçlu iadesi konuları tartışılmıştır¹². Nihayetinde 1923’de, sınırları aşan bir polis teşkilatı olarak düşünülebilecek Interpol kurulmuştur¹³.

1800’lerde başlayan bütün bu süreç, ülkelerin adalet mekanizması ile ilgili farklı basamaklara ve tanımlara sahip olduğunun görülmesine neden olmuştur. Dolayısıyla bir karşılaştırma için temel problemin ortak değişkenler geliştirmek olduğunun düşünülmesini sağlamıştır. Diğer bir ifade ile hemen hemen her ülkede adam öldürme, hırsızlık gibi suç kabul edilen benzer eylemler yanı sıra suç olduğu ve cezayı gerektirdiği düşünülen farklı eylemler olduğu görülmüş, benzer eylemlerde de hangi koşullarda işlenen suçların nasıl ve ne kadar ceza gerektireceğine ilişki uygulamaların farklı olduğunu anlaşılmıştır. Bu da bilginin toplanmasını ve aynı başlıklar altında birleştirilmesini yani istatistiki bilgi oluşturulmasını zorlaştırmıştır¹⁴.

1940’larda, geçmiş 1872 toplantısına dayanan Uluslararası Ceza ve Cezaevi Vakfı (the International Penal and Penitentiary Foundation, kısaca IPPF) ve takiben Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi ortak tanımlar geliştirilmesini sağlamak için çalışmalarla ilgilenmeye başlamıştır¹⁵. Birleşmiş Milletler çatısı altında bile olsa veri oluşturabilecek tanımların ve nelerin öncelikli olduğunun belirlenmesi zaman almıştır. Örneğin ülkelerden veri toplamak için benzer suçlar ve benzer tanımlar içeren formlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Hazırlıkların iyileştirilebilmesi için 1981’de New Jersey Rutgers Üniversitesi Ceza Adalet Okulu (the School of Criminal Justice), 1983’de Texas Sam Houston Eyalet Üniversitesi Ceza Adaleti Merkezi (the Criminal Justice Center), 1986’da ABD Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Bürosu, 1991’de Birleşmiş Milletler Bölgelerarası Suç ve Adalet Araştırmaları Enstitüsü (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute, UNICRI), 1997’de Arjantin hükümeti, 1998’de Hollanda Veldhover yönetimi uzmanları aracılığı ile kimi zaman da formların denenmesine kimi zaman soru formlarının iyileştirilmesine katkı sağlamıştır¹⁶. Nihayet tüm veri, suçların çağımızda ulusal sınırları aşan yapısı nedeniyle oluşturulan Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suçlarla Mücadele Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crimes, kısaca

¹² Leguey-Feilleux, J.R. (2017). **Global Governance Diplomacy: the Critical Role of Diplomacy in Addressing Global Problems**, Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, s.176.

¹³ Leguey-Feilleux, 2017, s.176.

¹⁴ Lauritsen ve Cork, 2016: 103-115.

¹⁵ UNODC, 1997.

¹⁶ UNODC, 2013, s.39.

UNODC)¹⁷ çatısı altında toplanır hale gelmiştir. UNODC'nin internet sayfasında sunduğu veri ve göstergeler (Data and Indicators)¹⁸, *uyuşturucu*¹⁹ ve *suç ve ceza adaleti*²⁰ balıklarını taşımaktadır. Bu çalışmada *suç ve ceza adaleti* veri grubunun kasten öldürme başlığı altında sunduğu veri kullanılmaktadır.

2. Şiddet İçeren Ölüm ve Kasten Öldürme

2.1. Genel Olarak

Kasten öldürme, toplum vicdanını çok rahatsız eden bir suçtur. Kasten öldürme ve ölüm sonuçlu (neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama gibi) şiddet suçlarının etkileri insan hayatının kaybolmasının çok ötesine geçmektedir. Her ölüm vakasıyla (faili bilinmeyenlerde daha da fazla olmak üzere) korku ve belirsizlik ortamı oluşmaktadır. Bu da bireylerin kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olmaktadır. Bireyler bu durumu açık bir tehdit olarak algılamaktadırlar²¹. Gerçekten güvenlik eksikliğinin varlığı değil sadece bu şekilde algılanması bile genellikle zayıf bir ceza adalet sisteminin varlığı ile de ilişkilendirilmektedir²². Bu da ölümcül şiddetin diğer suç türleri ile karşılaştırıldığında öncelikli olarak düşünülmesine ve takip edilmesine neden olmaktadır.

İnsan yaşamının sona ermesinin farklı yolları söz konusu olabilir. Örneğin savaş pek çok yaşamın yitirildiği ortamlardandır; sonucun arzu edilmediği ihmal ya da tesadüften kaynaklanmış ölümlerde olabilir; insanın kendi canına

¹⁷ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suçlarla Mücadele Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crimes, kısaca UNODC, üye ülkelere sınır aşan suçlarla bağlantılı alanlarda teknik destek sağlamak ve işbirliğini artırmak amacıyla oluşturulmuştur. Terörizm, silah/uyuşturucu/insan kaçakçılığı, organize suç ve bu tür illegal faaliyetlerden elde edilen gelirin aklanması (dolayısıyla yozlaşma) başlıca çalışma alanları arasında sayılabilir. Ayrıntılı bilgi için UNODC, About UNODC, <https://www.unodc.org/unodc/en/about-unodc/index.html>, (ET: 08/08/2018).

¹⁸ UNODC internet sayfasına <https://www.unodc.org/> adresinden ulaşılabilir.

¹⁹ Uyuşturucu veri tabanı, uyuşturucu kullanımı, HIV, Hepatit vb hastalıklarla bağlantısı, ölüm oranı, yaygınlığı, cezaevlerindeki uyuşturucu ticaretinden hükümlü sayısı gibi başlıklar yanı sıra uyuşturucu fiyatları, dünyadaki üretimi gibi konuları da içeren geniş bir veri tabanıdır (UNODC veri tabanı, <https://data.unodc.org/#state:1>, (ET: 08/08/2018).

²⁰ Suç ve ceza adaleti veri tabanı, saldırı, hırsızlık, cinsel şiddet, kasten öldürme, ceza adaleti, mağdur anketleri, insan ticareti başlıkları altında, dünya genelinden toplanmış istatistik bilgileri sunmaktadır.

²¹ Mağduriyet algısı için, Gaziarifoğlu, Y. (2009). **Suç Mağduriyeti Korkusu ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi**, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'ne Sunulmuş Yüksek Lisans Tezi, s.8'e veya iletişim alanında yapılmış pek çok çalışmayı özetleyen; haberlerin veriliş tarzı, suç mağduriyeti algısı ve kişisel tercihe farklı bir bakış açısı sunan Şenat, F.A. (2018). **Medya Din İlişkisi Tefsir İlmi Özelinde Bir Analiz**, İlahiyat Yayınları, s.37-39'den ayrıntılı bilgi edilebilir.

²² Suç korkusu ve ceza adalet mekanizmasının işleyişinin nasıl algılandığı üzerine Kul, M. (2013). **Suçtan Daha Büyük Suç Korkusu**, İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları, s. 142-169.

kıyması da söz konusu olabilir. Bu çalışmada üzerinde durulacak olan sadece bile isteye ve hukukun yasakladığı bir durumda oluşan ölüm olaylarıdır.

UNODC'nin çalışmalarında kullanılan tanımla "kasten öldürme, bir kişinin başka bir kişiyi bilerek yasadışı öldürmesi" anlamına gelmektedir ve terörist saldırı sonucu ölüm ve ölüme yol açan ciddi saldırıları kapsarken; kasten öldürmeye teşebbüsü, taksirli öldürmeyi, yasal müdahale²³, meşru savunma ya da silahlı çatışma nedeniyle ölüm olaylarını içermemektedir²⁴. Şekil 1'de UNODC'nin sınıflamasına göre şiddet içeren ölümler görülmektedir. Bu makalenin konusu bu şiddet içeren ölümlerden kasten öldürme olayları ile ilgili dünya genelinden toplanmış istatistiki bilgileri içermektedir.

Şekil 1: Şiddet İçeren Ölüm Olayları

Kaynak: UNODC, 2013, s.9.

UNODC'nin topladığı bilgiler birkaç farklı şekilde değerlendirilebilir. Örneğin belirlenen (ya da sabit kabul edilen) bir zamanda, bölgeleri veya ülkeleri karşılaştırmak için kullanılabilir. Şekil 2'de 2015 yılı için (tek bir yıl için) kasten öldürme olaylarının 100000'e düşen oranları²⁵ bölgesel ortalamalara

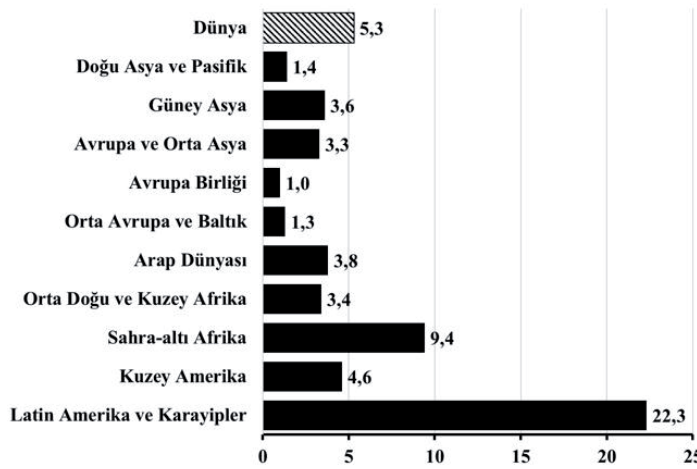
²³ Yasal müdahaleden, güvenlik güçlerinin ya da hukukun izin verdiği çerçevede başka bir hizmet personelinin bir insanın yaşamına son vermesi anlaşılabilir.

²⁴ Kasten öldürme, aile içi anlaşmazlıklar, kişisel uyumsuzluklar, arazi kaynakları üzerinde şiddetli çatışmalar, bir bölgenin kontrolü gibi bir sebepten çeteler arası çatışmalar ya da silahlı gruplar arasındaki yoğun şiddetin sonucu oluşan yasadışı insan öldürme bilgilerini içermektedir. Bununla birlikte bu bilgiler tüm kasıtlı öldürme eylemlerini içermemektedir; genellikle çok sayıda üyesi olan örgütlerin silahlı çatışmalarda neden oldukları ölümler, ülkelerin sınıflandırma teknikleri nedeniyle farklı kaydedilmiş olabilir. Ayrıntılı bilgi için UNODC, International Homicide Statistics database, (ET: 05/02/2018).

²⁵ Suç için tutulan kayıtları nüfusun kendisinden ve artışından etkilenmektedir. Diğer bir ifade ile nüfus ne kadar büyükse o kadar yüksek suç kaydı olmakta ya da nüfus artıkcı suç işlenme oranları da artmaktadır. 2017 yılında nüfusu 326 milyon olan ABD, 127 milyon olan Japonya/Meksika ya da 80 milyon olan Türkiye nüfus büyüklükleri hesaba katılmadan, suç

olarak gösterilmektedir.

Şekil 2’de 2015 yılında Dünya genelinde 100000 kişiye düşen kasten öldürme değerinin 5,3 gibi bir ortalama olduğu görülebiliyor. Yine şekildeki bilgiye göre Dünya’da pek çok bölge bu ortalamanın altında değerlere sahiptir. Görece en düşük oranlar Doğu Asya ve Pasifik bölgesi ile Avrupa ve Baltık’larda bulunmaktadır. Tersine Sahra çölünün altındaki (güneyindeki) Afrika ülkeleri (Sahra-Altı Afrika) ile Latin Amerika ve Karayipler bölgesi ülkelerinin de Dünya ortalamasının üzerinde olan değerleri dikkat çekmektedir. Kabaca denilebilir ki en yüksek kasten öldürme olayları nedeniyle Dünya üzerindeki en güvensiz bölgeler Latin Amerika, Karayipler, Sahra-Altı Afrika’sında yer almaktadır. Ayrıca bu bölgelerin ortalamalarının yüksekliği, Dünya ortalamasını yukarı çekmektedir.

Şekil 2: Kasten Öldürme Oranları (2015 Yılı İçin 100 000 Kişiye Düşen)

Kaynak: Dünya Bankası, Intentional homicides (per 100,000 people), <https://data.worldbank.org/indicator/VC.IHR.PSRC.P5?end=2015&start=2015>, (E.T:03/01/2018)

Şekil 2 sadece bir yıl için bilgi içermektedir. Bu tek yıllık bilgi sanki akıp giden zamanda bir anın fotoğraflanması gibidir, yanıltıcı olabilir. Daha ayrıntılı yorum için daha uzun zamanı içeren bilgiye ihtiyaç vardır ve küresel düzeyde toplanan veri 10 -15 yıllık bir bilgi birikimini içermektedir. Tablo 1’de farklı zamanlar için kasten öldürme olaylarının ortalamaları, UNODC ile veri paylaşan ülkeler içinde

kayıtları ile karşılaştırılırsa, Türkiye’nin en düşük oranlara sahip olmasını beklemek yanlış olmaz. Bu nedenle bu veriler her ülkenin kendi ulusal nüfuslarına bölünerek kişi başına suç değeri elde edilmekte, bir anlamda ülkelerin nüfuslarının farklı olmasından kaynaklanan sorunlardan arındırılmaktadır. Genellikle kişi başına elde edilen değer çok küçük olduğu için de ulusal nüfusların 100000 kişisine düşen miktarı üzerinden gösterilmektedir.

en yüksek ve en düşük değerlere sahip ülkeler açısından gösterilmiştir²⁶. Tablo, 100000 kişiye düşen kasten öldürme değerlerinin yıllar itibari ile gelişimini de göstermektedir.

Tablo da çoğunluğu Uzak Doğu ülkesi olan Japonya, Singapur, Hong Kong (Çin) gibi ülkelerin en düşük kasten öldürme değerlerini aldıkları ve bunu yaklaşık on yıl sürdürdükleri görülmektedir. Şekil 2 ile de uyumlu olarak bu özelliğinin bölgesel olduğunu düşünülebilir. Benzer şekilde Kolombiya, El Salvador, Jamaika, Honduras, Venezüella aynı bölgeden ülkelerdir (Irak göz ardı edilirse) ve 100000 kişiye düşen kasten öldürme olaylarının en yoğun görüldüğü ülkeler arasında yer almaktadırlar. Latin Amerika'da da kasten öldürme olaylarının yüksekliği bölgesel gibi görünmektedir. Ve bu yoğunluk 2004-2015 arasında 10 yıl boyunca sürekliliğini korumaktadır. Şekil 2'de yer alan 5,3'lük Dünya ortalaması ya da 22,3'lük bölge ortalamasının çok üstünde (örneğin El Salvador'da 2015 yılı için 108 gibi bir ortalama değer) ortalamalar tabloda görülebilmektedir.

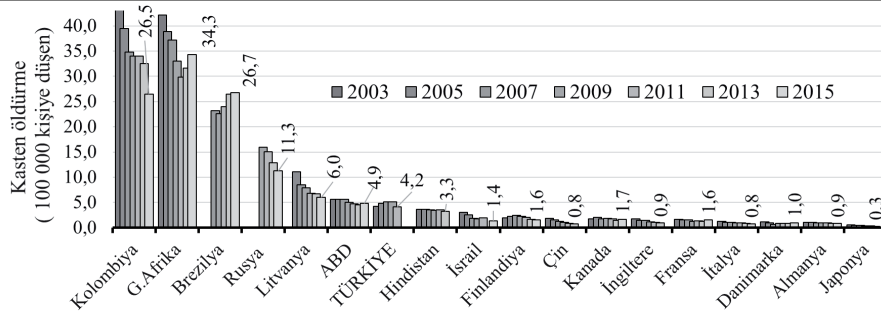
Tablo 1: Kasten Öldürme Oranları (100 000 Kişiye Düşen, En Düşük ve En Yüksek Oranlar)							
2004		2007		2011		2015	
Jamaika	55,2	Irak	66,1	Honduras	93,2	El Salvador	108,6
Honduras	53,8	Jamaika	58,6	El Salvador	72,2	Honduras	63,8
El Salvador	46,8	El Salvador	58,4	Saint Kitts and Nevis	64,2	Venezüella	57,2
Kolombiya	39,5	Honduras	50,3	Venezüella	47,9	Jamaika	43,2
G. Afrika	36,9	Venezüella	47,5	Jamaika	41,2	G.Afrika	34,2
Endonezya	0,6	Avusturya	0,5	Filistin	0,6	Hollanda	0,6
Brunei	0,6	Japonya	0,5	Bahreyn	0,5	Avusturya	0,5
Japonya	0,6	Bahreyn	0,4	Japonya	0,4	Hong Kong	0,3
Singapur	0,5	Singapur	0,4	Singapur	0,3	Singapur	0,3
Mısır	0,4	Hong Kong	0,3	Hong Kong	0,2	Macao	0,2

Kaynak: UNODC Statistics, Crime and Criminal Justice içinde Intentional homicide, counts and rates per 100,000 population, <https://data.unodc.org/#state:11>, (ET:03/01/2018)

Ayrıca Dünya için genel olarak konuşulursa, 2004'den 2015'e, en yüksek değerleri alan ülkeler aracılığı ile 55,2'den 108,6'ya artan küresel bir şiddet ortalaması gözlenmektedir. Denilebilir ki, kasten ölüm çıtası, söz konusu on yıl boyunca, bu ülkeler aracılığı ile daha yukarı taşınmıştır.

²⁶ Veri, UNODC verisi olduğu için, tabloda ve şekillerde kullanılan bilgiler "Kasten Öldürme" konusunda BM ile veri paylaşan ülkeler içinde (163 ülke) en çok ve en az oranlara sahip olanları göstermektedir.

Bütün bu ülkeler içinde Türkiye'nin yeri ve zaman içinde gelişimi, seçilmiş ülkelerle birlikte Şekil 3'de görülebilir. Latin Amerika'yı temsilen Kolombiya ve (bölgenin neredeyse en düşük oranlarına sahip) Brezilya'da tabloya dahil edilmiştir. Şekilde Türkiye'nin ve diğer ülkelerin 100000 kişiye düşen kasten öldürme ortalamalarının 2004-2015 arasında aldığı değerler topluca gösterilmektedir.

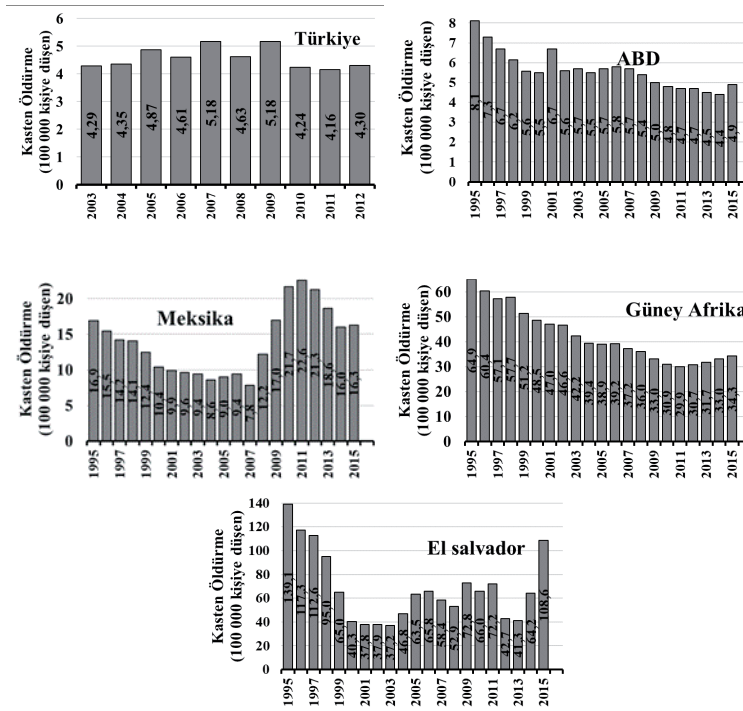

Şekil 3: Bazı Ülkelerde ve Türkiye’de Kasten Öldürme (100 000 Kişiye Düşen)

Kaynak: UNODC, Intentional homicide, counts and rates per 100,000 population, <https://data.unodc.org/#state:0>, (ET: 10.02.2018) tablosundan oluşturulmuştur.

Şekil 3’de Kolombiya’nın, Güney Afrika’nın, Brezilya’nın (son yıldaki gelişme düşünülmezse) Rusya ve Litvanya’nın iyileşen bir suç verisine sahip oldukları görülmektedir. Türkiye’de aynı süre içindeki çok az değişen (şekil 4’de de görülebilir, 100000 kişiye düşen en az 4,2, en çok 5,18) oranlara sahiptir. Grafikte Avrupa ve Asya’dan ülkelerin seçilen ülkelerin düşük oranları da görülebilmektedir. Grafikten Türkiye’nin kasten öldürme ortalaması, bakış açısına göre farklı yorumlanabilir. Örneğin pek çok Avrupa ülkesinin 1’e yakın ya da az üzerinde değerlerine göre 4-5 kat yüksektir; ABD ile benzer ve Rusya’nın yarısı kadar ya da Güney Afrika’nın altıda biridir.

Ayrıca şekil 4’de Türkiye yanı sıra ABD, Meksika, El Salvador ve Güney Afrika’nın zaman içinde kendi serilerinin gelişimi ayrıntılı verilerle gösterilmiştir. Grafiklerde ilk dikkat çeken nokta ABD, Meksika ve Güney Afrika’nın 1995’e kadar giden Türkiye’ye oranla daha uzun zaman serileridir. Örneğin Meksika’nın zamana yayılan verisinden 2000’lerin başlarında ve 2011’den sonra nispeten iyi bir dönem geçirdiği görülebilmektedir. ABD’nin ise Dünya ortalamasının altındaki değerlere 2009’larda düştüğü anlaşılmaktadır. El Salvador’un inişli çıkışlı zor yılları ve Güney Afrika’nın Dünya ortalamasının 6 katı olan 2015 değerlerinin kendisi için nispeten iyi olduğu gözlenmektedir. Türkiye için ise 10 yıllık serinin kısalığı yanı sıra bir istikrar gözlenmektedir.

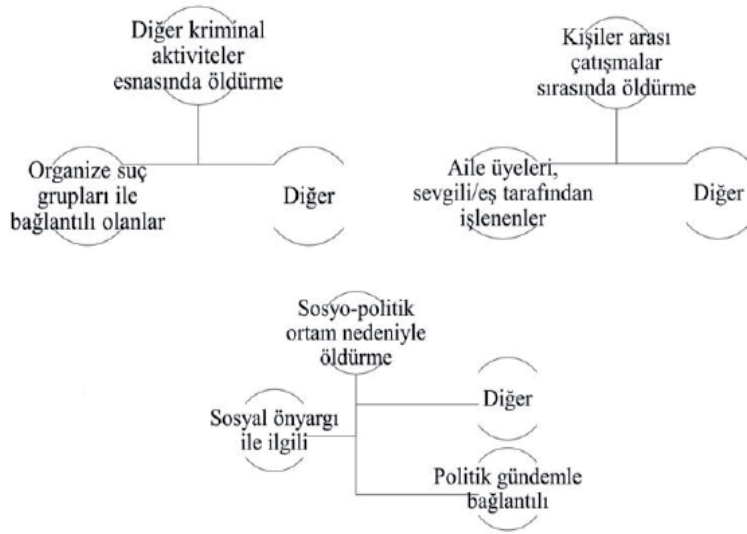
Şekil 4: Yıllara göre Kasten Öldürme

Kaynak: Dünya Bankası, Intentional homicides (per 100,000 people) <https://data.worldbank.org/indicator/VC.IHR.PSRC.P5>, (ET: 10/02/2018).

Bu ülkelerin kasten öldürme (ya da ceza adalet sistemi için diğer takip edilen değişkenlerde olabilir) bilgilerinin uzun geçmişi, yirmi yıl içinde farklı basamaklardan geçen gelişimlerini takip etme şansı vermektedir. İniş ve çıkışları, hali hazırdaki durumları, veriler ne kadar geriye gidiyorsa o kadar iyi değerlendirilebilir. Diğer bir ifade ile uzun zaman serileri ülkelerin bireysel güvenliklerinin gelişimini değerlendirmek için iyi bir başlangıç noktasıdır. Böylece neden sorusu sorulabilir ve belki cevaplanabilir hale gelir. Örneğin Latin Amerika'da ya da Güney Afrika'da bu kadar yüksek kasten öldürme oranlarına neden olan ve bu ülkeleri diğer ülkelerden farklılaştıran nedir? Cevap, küresel olarak toplanan veri aracılığı ile aşağıda elde edilmeye çalışılacaktır.

2.2. Kasten Öldürme Nedenleri

UNODC elinde toplanan ve Dünya'nın pek çok ülkesinden gelen bilgiler kasten öldürme nedenlerinin üç genel başlıkta toplanabileceğini düşündürmektedir²⁷. Şekil 5'de özetlendiği gibi bunlardan ilki, diğer kriminal faaliyetler sırasında (örneğin uyuşturucu, insan ticareti, silahlı soygun ya da çete ve organize suç örgütlerinin faaliyetleri esnasında) bireylerin hayatlarını kaybetmeleridir. İkincisi kişiler arasında çözümlenemeyen çatışmalardan örneğin aile içi şiddetten ya da iş veya toprak anlaşmazlıklarından kaynaklanan kasten öldürme olaylarını içermektedir. Nihayet üçüncü açıklama ülkelerin sosyo-politik ortamlarını içeren geniş bir başlık olarak sınıflandırılmıştır. İnsanların derisinin rengine, geçimini temin ettiği mesleğe, dinine veya siyasi görüşüne yönelik bir önyargı ile işlenen cinayetler bu grup içinde değerlendirilmektedir.

Şekil 5: Kasten Öldürme Nedenleri

Kaynak: UNODC, 2014, s.39.

Farklı ülkelerde ve bölgelerde bu üç başlığın mevcut olayları açıklayıcılığı değişmektedir. Daha önceki verilerde dikkat çeken Güney Afrika'daki veya Latin Amerika'daki bölgesel yüksek kasten öldürme değerlerinin, uyuşturucu, kadın ya da insan ticareti vb. büyük gelir getiren, çoğunlukla sınıraşan bir suçla bağlantılı, organize suç örgütlerin faaliyetleri sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Küresel düzeyde organize suç ve çeteler bağlantılı ölümler, en sık Orta Amerika'da ve bütün olayların %30'u gibi bir oranla görülmektedir²⁸. Okyanusya, Asya ve Avrupa'da, benzeri suçla bağlantılı

²⁷ UNODC, 2013, s.39.

²⁸ UNODC, 2013, s.15.

örgütlenmeler bulunmasına rağmen (Mafya, uyuşturucu baronu, Yakuza vb. gazete başlıklarına yansıyan olaylardan anlaşılacağı üzere), cinayet olayları içinde payları %1'lerde kalmaktadır. Bu durum Latin Amerika'nın adının uyuşturucuya bağlı organize suçla birlikte anılmasına neden olmaktadır²⁹.

Şekil 4'de bölge ülkelerinden Meksika ve El Salvador'un zaman içindeki gelişiminde, kasten öldürme olaylarının dalgalı bir seyre sahip olduğu izlenebilmektedir. Zaman zaman ataklar halinde artış ve azalışlar göstermektedir. Suçların büyük kısmı organize suç kaynaklı olarak düşünüldüğünde, örneğin düşüşler organize suç örgütleri veya çeteler arasında yapılan saldırmazlık anlaşmalarından³⁰ ya da toplum önderlerinin tarafları ikna etmesi ile oluşturulan barış ortamından kaynaklanabilmektedir. Ya da bir tetikleyici cinayetin sonucu tarafların birbirlerinden (kan davası gibi) karşılıklı can almaları ile dev bir insan kaybı tusunamisine dönüşebilmektedir. Bu örgütler, *“otoritelerini göstermek, bölgelerini işaretlemek veya yetkililere meydan okumak gibi nedenlerle şiddete başvurabilmekte; hatta doğrudan uyuşturucu kaçakçılığı ile bağlantısı olmayan kamu temsilcilerine yönelen şiddet olaylarının bile arkasından çıkabilmektedirler”*³¹.

Suç örgütlerinin ya da çetelerinin ihtiyacı olan insan gücü ve yeterli gelir de bölgedeki durumun diğer ayağını oluşturmaktadır. *“Görünür neden uyuşturucu kartellerinin sahip olduğu büyük gelir ve insan gücünün getirdiği rantların kavgası olsa da tetikleyici neden toprak hakları”* (yani toprak dağılımındaki eşitsizlikler) olarak da düşünülebilir³². Son olarak ceza-adalet sisteminin olaylara verdiği cevabın yetersiz olduğu da iddia edilmektedir. *Bölgede cinayetlerin nadiren çözüldüğü veya mahkûmiyete yol açtığı³³ ya da Latin Amerika'daki her 100 cinayetin yalnızca 20'sinin mahkûmiyetle sonuçlandığı (küresel oran 100'de 43'tür)³⁴* gibi bilgiler, işlenen suçların cezasız kaldığı ve

²⁹ Geniş tarihi bir bakış açısı için Afat, E. (2004). “Latin Amerika'nın Şiddet Sarmalında Terör”, **Anlayış**, <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=8&makaleid=3213>, (ET: 9.8.2018).

³⁰ Ceza adalet sisteminin dikkatinin çekmemek için aralarında anlaşmaları için gelir getiren faaliyetleri devam ederken şiddet içeren ölümlerin azaldığı görülebilmektedir.

³¹ Le Clercq Ortega, J.A. ve Sánchez Lara, G.R. (2017). **Global Impunity Dimensions. Global Impunity Index 2017, (GII-2017)**, https://www.udlap.mx/cesij/files/IGI-2017_eng.pdf, (ET: 02/03/2018), s.127.

³² CBC. (2018). “Mexico had over 29,000 murders in 2017, but homicide rate still lower than some Latin American nations”, <http://www.cbc.ca/news/world/mexico-record-homicide-rate-1.4497466>. (ET: 21/02/2018)

³³ Muggah, R.ve de Carvalho, I.S. (2017). “Latin America's Murder Epidemic- How to Stop the Killing”, **Foreign Affairs**, <https://www.foreignaffairs.com/articles/central-america-caribbean/2017-03-22/latin-americas-murder-epidemic>, (ET: 02/02/2018).

³⁴ The Conversation (2017). “How to fix Latin America's homicide **problem**”, <https://theconversation.com/how-to-fix-latin-americas-homicide-problem-79731>, (ET: 26/04/2018).

toplumsal çatlakları derinleştirdiği³⁵ düşüncesine neden olmaktadır. *Latin Amerika ve benzeri yerlerde hukukun ve devletin zafiyetinin, suçların cezasız kalmasının ve sorunun ağırlaşmasının*³⁶ başlıca nedenlerinden olduğu, diğer bir ifade ile devletin sunduğu hizmetlerde başarısız olmasının kasten öldürme suç kayıtları aracılığı izlenebildiği dillendirilmektedir. Sonuçta Latin Amerika ya da Litvanya, Ukrayna gibi bölgelerde kasten öldürme suçlarının büyük kısmı illegal bir gelire yönelik organizasyonlardan kaynaklanmaktadır. Tablo 2’de örnek ülkelerdeki kasten öldürme olaylarının nedenleri görülebilir.

Tablo 2: Kasten Öldürme Nedenlerine Göre Bazı Ülkeler (2001-2012)						
		Jamaika	Hollanda	Hindistan	İsveç	Finlandiya
Diğer kriminal aktiviteler sırasında	Organize suç grupları ile bağlantılı olan ölümler	%44	%15		%11	%3
	Hırsızlık veya diğer suç faaliyetler ile bağlantılı ölümler	%40	%7		%6	%3
Kişiler arası çatışma kaynaklı	Aile üyeleri, eş/ sevgili tarafından işlenenler	%5	%30	%27	%40	%34
	Diğer kişiler arası çatışmalardan kaynaklananlar		%6	%21	%14	%11
Sosyo-politik ortamdan kaynaklı	Sosyo-politik ortamdan kaynaklananlar			%3		
Bilinmeyen		%11	%41	%49	%28	%50

Kaynak: UNODC, 2013, s.41.

Kasten öldürme olaylarının ikinci nedeni kişiler arasındaki çatışmalardır. Çatışmalar ya da uyuşmazlıklar, bireyler arasındaki sürtüşmeler ve bunların makul, barışçıl bir şekilde çözümlenememesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Barışçıl çözüm sosyal, kültürel normlardan, ayrıca hukuki düzenlemelerden gelebilir. Anlaşmazlıkların en çok görüldüğü ticarete, mirasda ya da eşler arasındaki ilişkilerde karşılıklı haklar hem hukuk hem de toplumsal düzenlemeler aracılığı ile korunur. Fakat pek çok durumda bu düzenlemelere rağmen taraflar arasında sürtüşmeler çözümsüz bir noktaya gelebilir. Çıkarlar çatıştığında, toplum/ sistem bir çözüm üretemediğinde, ölüme varan şiddet çatışmayı çözme ve/ veya bir tarafı cezalandırma aracı olarak ortaya çıkmaktadır³⁷. Örneğin 2012

³⁵ Le Clercq Ortega ve Sánchez Lara, 2017, s.127.

³⁶ Le Clercq Ortega ve Sánchez Lara, 2017, s.127-129.

³⁷ UNODC, 2013, s.40.

yılında kasten öldürme olayları içinde Kosta Rika'da %47, İsveç'te %54 gibi bir oranın kişiler arası çatışmalardan kaynaklandığı³⁸ aktarılmaktadır.

Şekil 2 ve Tablo 2 birlikte düşünüldüğünde, nedeni bilinmeyen çok olay olmasına rağmen, ölümlerin büyük oranda kişiler arasındaki uyuşmazlıklardan kaynaklandığı ülkelerde (örneğin farklı bölge ve kültürleri temsil eden Hindistan, Hollanda'da), 100000 kişiye düşen ölüm oranının azaldığı söylenebilir. Tablo'daki Jamaika bilgisinden de görülebileceği, Latin Amerika ve Karaibler bölgesindeki pek çok ülke yüksek organize suç ve çete bağlantılı ölümden muzdariptir³⁹. Başka şekilde ifade edilirse, organize suç ve çetelerden kaynaklanan ölümler azaldığında, toplam içinde kişisel anlaşmazlıklar daha ön plana çıkarken 100000 kişiye düşen kasten öldürme oranları da azalmaktadır.

Faillerin yakın aile üyeleri, eşler/sevgiler vb yakınlar olduğu örneklerin dışında kalan kişisel uyuşmazlıkların yol açtığı ölümlerde ayrıca ülkelerin kültürlerinin, ekonomik hayatlarının önemli etkisi olduğunu düşünülmektedir. Örneğin Hindistan'da, aile/sevgili/eş vb yakınardan kaynaklanan ölümler bir yana bırakılırsa, diğer olarak tanımlanan kişisel çatışmalardan kaynaklanan ölümler her 5 kasten öldürmeden birini içermektedir; bu grup içinde de cinayetlerin yarısı mülkiyet anlaşmazlıklarından diğer yarısı da kişisel kan davalarından kaynaklanmaktadır⁴⁰. Finlandiya için yapılmış bir çalışmada ise kişisel şiddet olaylarının arkasında "*Finlerin seyrek nüfus yapısı, birbirleriyle az bağlantı kurmaları, alkol kültürü ve hakaret fiillerine orantısız şiddet tepkisi vermeleri*" olduğu iddia edilmektedir⁴¹.

Ayrıca kişiler arası çatışmaların neden olduğu ölümcül şiddetin bir grubu eş (nişanlı, sevgili vb) veya akrabalık bağı olan bireylerin arasındaki çatışmaların sonucu oluşan kasten öldürmelerdir ki (cinsiyetle bağlantılı olarak da isimlendirilen *kadın cinayetleri*) günümüz de özellikle dikkat çekmektedir. Bu konu kasten öldürme olaylarının cinsiyete göre dağılımında ayrıca incelenecektir.

³⁸ UNODC, 2013, s.14.

³⁹ Kasten öldürme olaylarındaki kurbanların Bahamalar'da %65'inin (2011 için), Costa Rika'da %37'sinin (2011 için) Panama'da %52'sinin (2012 için), El Salvador'da %16,8'inin (2012 için) çete ve organize suç bağlantılı olduğu ülkelerin kayıtlarından görülmektedir. (UNODC, Intentional homicide victims killed by gangs or organised criminal groups as percentage of total homicide victims by country/territory (2005-2012), <https://data.unodc.org/?lf=1&lng=en#state:20>, (ET:09/08/2018).

⁴⁰ Hindistan'daki kişisel kan davalarının pek çoğunun evlilikte kadınların getirdiği çeyiz (drahoma) tartışmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir (UNODC, 2013, s.57).

⁴¹ Yazarlar bunu orman aptallığı (forest foolishness) olarak adlandırmaktadırlar (Verkkove ve Yikongos'den aktaran Vuorela, M. (2017). "The Historical Criminal Statistics of Finland 1842-2015 -a Systematic Comparison to Sweden", *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 42(2-3), s.6).

Üçüncü neden, ülkelerin çoğunlukla sosyal veya politik gündemlerinden kaynaklanan, kamusal alanda işlenen cinayetleri içermektedir. Bazen kamuoyuna ya da belirli yerlere mesaj iletmek kastı ile gazetecilerin, yazarların ya da politikacıların öldürüldüğü görülmektedir. Kişilerarası cinayetin aksine, bu tipolojinin kurbanları genellikle failleri için anonimdir veya en azından kişilerin arasındaki ilişkinin niteliği öldürme kararında dikkate alınmamıştır, amaç bir fikre, bir idole saldırmaktır. Bu tür suçlarda ayrıca bir kayıt problemi de olabilir. Politik çalkantılı dönemlerden geçilirken, rejime ya da muhalefete saldırmak anlamına gelen politik saldırılar bütün ülkelerde artmaktadır. Özellikle kutuplaşmaların arttığı dönemlerde ve ülkelerde bu türden saldırılar da artmaktadır. Bu problemli dönemlerde aslında kişisel olan saldırılar maktulün politik kimliği söz konusu ise politik algılanabilir ya da daha az sorun olan zamanlarda/ülkelerde politik veya önyargı içeren saldırılar bu şekilde kayıt altına alınmamış olabilir. Bu nedenle bu tür suçların kaydının tutulması hem çok kolay hem de zordur. Ayrıca sosyal önyargılardan kaynaklanan nefret suçları⁴² olarak tanımlanabilecek suçlar da bu grup içindedir ve pek çok ülkede gözlenmektedir. Bununla birlikte Tablo 2’de sosyo politik nedenlerle işlenen suçlar için sadece Hindistan’ın bilgi topladığı görülmektedir. Bu konuda veri açığı kayıt sisteminin bu başlığa ilişkin suçları en azından iyi değerlendiremediğini düşündürmektedir. Tablo 2’de nedeni bilinmeyen kasten öldürme olayları da olduğu görülmektedir. Bu kısım ülkelerin adalet sistemlerinin iyi kayıt tutmamasından ya da problemi adlandırma sorunu yaşamasından kaynaklanıyor olabilir.

2.3. Kasten Öldürme Olaylarının Cinsiyete Göre Dağılımı

UNODC’ye göre 2015 yılında Dünya genelinde yaklaşık 400 bine yakın kişi kasten öldürülmüştür ve küresel cinayet kurbanlarının ortalama %75’i erkeklerdir. Ülkelerin tuttukları kasten öldürme kayıtlarının cinsiyet bilgisi içermesi bu sonucun söylenebilmesine imkân vermektedir. Bu bilgi, Dünya’da insan ırkı iki cinsiyet arasında nispeten eşit dağılmış olması nedeniyle⁴³, kadınların öldürüldüğü olaylar daha çok dikkat çekmesine rağmen, erkeklerin kadınlara göre 3 kat daha büyük risk altında olduğunu göstermektedir⁴⁴.

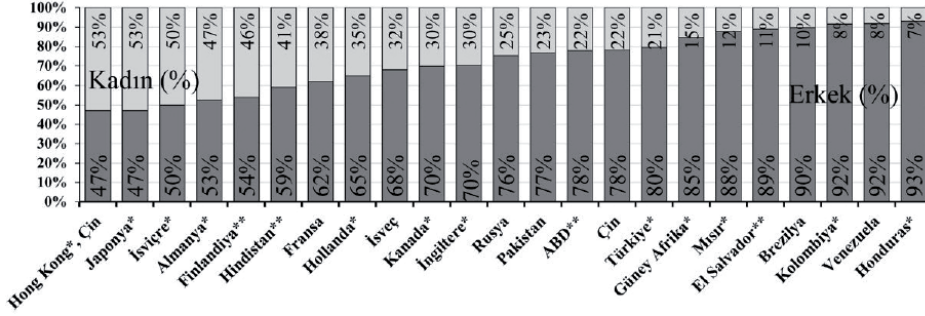
Bu bütün Dünya için ortalama bir değerdir. Makale boyunca takip ettiğimiz sistematik düşünüldüğünde de ülkelere ve belki de yıllara göre farklılaşıyor olabilir. Örneğin Türkiye’deki kurbanlar yıllara ya da diğer ülkelere göre farklı

⁴² Nefret suçları bir fikre bir idole saldırmak gibi, siyah ya da beyaz derili insanlara ya da ırklara veya hayat kadını, polis vb. bir meslek grubuna saldırı fiillerini içermektedir.

⁴³ 2015 yılında 7 383 009 kişi olduğu düşünülen Dünya nüfusunun 3,66 milyarı kadın ve 3,72 milyarı erkeklerden oluşmaktadır. Diğer bir ifade ile Dünya’da 100 kadına karşılık 102 erkek vardır (Birleşmiş Milletler veri tabanı, <https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/>, (ET: 28/01/2018).

⁴⁴ 2015 yılı verilerine ulaşılabilen ülkeler açısından hesaplanmıştır.

oranlara sahip olabilir. Bu nedenle çeşitli değerler alan bazı ülkeler seçilerek, en son ulaşılabilen yıl üzerinden (yani her ülke için tek bir yılı göstermek üzere) Şekil 6 oluşturulmuştur. Grafik kadın ve erkek olarak kasten öldürme kurbanlarının cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Örneğin Hong Kong'da öldürülenlerin %47'si erkek ve %53'ü kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye'de %80'i erkek ve %21'i kadındır ya da Kanada'da %70'i erkek %30'u kadındır.

Şekil 6: Kasten Öldürme Kurbanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (% en son ulaşılan yıl olarak⁴⁵)

Kaynak: UNODC, Percentage of male and female intentional homicide victims, by country/territory (latest available year) <https://data.unodc.org/#state:11>, (ET: 10.02.2018) tablosundan oluşturulmuştur. Yıldız olmayan ülkeler 2010, * 2011, ** 2012 yılına ait bilgi ile tabloda yer almaktadırlar.

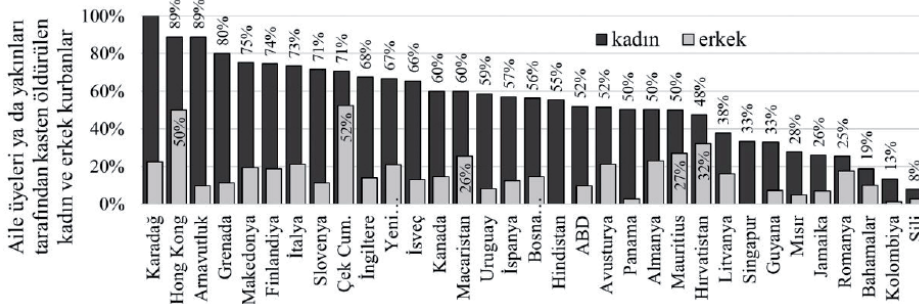
Grafik kadınlar ve erkekler arasındaki risk farkını açıkça göstermektedir. Dünya'nın pek çok ülkesinde kasten öldürme kurbanlarının Dünya ortalaması olan %25'den de azı kadınlardan oluşmaktadır. Örneğin daha önce yüksek cinayet oranları ile tanımlanan Honduras, Venezüella, El Salvador'da, kasten öldürme olayları kurbanlarının %89'u ve daha fazlası erkektir. Şekil 6'da kadınların kasten öldürülme riski en yüksek olduğunda en fazla %50 civarı olduğu da görülmektedir. Ayrıca bu yüksek oranların görüldüğü ülkelerin de Hong Kong, Japonya, İsviçre, Almanya, Finlandiya gibi ülkeler olması da dikkat çekicidir. Bu bilgi bu ülkelerin nitelikleri açısından çok önemlidir. Bu ülkeler yüksek gelir düzeyi, kadın ve erkek arasında daha iyi eşitlik seviyesi ve iyi sosyal güvenlik şemsiyeleri ile tanımlanan; refah devleti olarak adlandırılan ülkelerdir. Bu nedenle de ekonominin kötü koşullarından ya da erkeklerin baskın statülerinin yaygın uygulamalarından kaynaklandığı düşünülen kadın cinayetlerinin engellenmiş olması beklenmektedir. Fakat kadınlar için en yüksek kasten öldürme oranları gelirleri daha yüksek, kadınların evlerinin dışındaki hayata daha çok katıldıkları bu ülkelerde gözlenmektedir. Bu durum kasten öldürme olayları hakkında daha ayrıntılı bilgi ihtiyacını işaret etmektedir.

⁴⁵ Kurbanların cinsiyeti daha yakın tarihli olarak elde edilememiştir.

Erkek ölümlerinin çok yüksek gözlendiği ülkelerde bir açıklama organize suç örgütleri olabilir. Bu tür suç faaliyetlerinde baskın olarak erkeklerin bulunduğu düşünüldüğünde, faillerin ve kurbanların erkek ağırlıklı olması kaçınılmazdır.

Kurbanları kadın olan kasten öldürme olaylarında ise erkeklere oranla farklılık, cinayetlere ilişkin ek bilgilerin örneğin fail ve maktul arasındaki ilişkinin/akrabalığın kaydedilmesiyle görünür hale gelmiştir. Kadın cinayetleri *“bütün vakaların neredeyse yarısında bir ilişki sırasında ya da aile içinde gerçekleşmektedir ve neredeyse tüm durumlarda bir erkek tarafından işlenmekte ve olay öncesinde yaşanmış az ya da çok şiddet seviyeleriyle ilişkilendirilebilmektedir”*⁴⁶. Bu bilgi ülkeler açısından farklı değildir, aksine bütün Dünya’da gözlenmektedir. Şekil 7, yakınları tarafından öldürülen kadın ve erkek oranlarını ülkelere göre sunmaktadır. Grafik fail ve maktul arasındaki ilişkiyi kaydeden ve toplanan bilgiyi UNODC ile paylaşan ülkeler arasından seçilerek oluşturulmuştur.

Şekilden görülebileceği gibi, kasten öldürme kurbanlarının kadın olanları, küresel olarak sevgili/eş (eski ya da halihazırdaki) ya da diğer aile üyeleri (baba, abi, kardeş, amca, dayı vb) tarafından öldürülmektedirler. Grafikte Hong Kong’da kasten öldürülen kadınların %89’unun, İtalya’da %73’unun, İsveç’te %66’sinin, ABD’de %52’sinin katili aile üyeleri, (eski ya da değil) sevgilileri veya eşleridir. Bu durumda büyük bir ihtimalle bir kadın için en tehlikeli yer evi, kendisi için en tehlikeli kişiler normal durumda onlara bakan, umursayan kişilerdir.

Şekil 7: Aile Üyeleri ya da Yakınları Tarafından Kasten Öldürülen Kadın ve Erkek Maktuller (2011 Yılı ve Toplam Cinayet Kurbanlarının Yüzdesi Olarak)

Kaynak: UNODC, Male and female intentional homicide victims killed by intimate partners or family members as a percentage of total homicide victims, by country/ territory; <https://data.unodc.org/#state:3> , (ET:10.02.2018).

⁴⁶ Terranova, C. ve Zen, M. (2018), “Women Victims of Intentional Homicide in Italy: New Insights Comparing Italian Trends to German and U.S. Trends, 2008–2014”, *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 53, s.77.

Bu konudaki saha çalışmaları tüm Dünya’da benzer bir tabloyu resmetmektedir. Örneğin Gana’da yapılan bir çalışmaya göre “önceden planlanmış, ateşli silahların *dahil olduğu, mağdurun boşanmak ya da ayrılmak istemesiyle alevlenen veya sadakatsizlik şüphesinin olduğu bir ortam*⁴⁷” kadın cinayetlerinin, Türkiye içinde çok tanıdık gelecek temel arka planını oluşturmaktadır. Veya Kanada’da yapılan araştırmalara göre, “kadının erkek partneri (eş/sevgili) tarafından öldürülmesinin arkasındaki en yaygın sebep, *fiilen oluşan ya da gelmekte olan bir ayrılmaya yönelik erkeklerin öfkesi veya çaresizliğidir*⁴⁸.”

Kadın cinayetleri, “kadına yönelik şiddet” bakış açısı ile, “erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümüne ve ayrımcılığa neden olan, erkekler ve kadınlar arasındaki tarihsel eşitsiz güç ilişkilerinin bir tezahürü⁴⁹” olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifade ile aile üyeleri, eşleri, sevgilileri tarafından öldürülen kadınlar, özel alanda yüzyıllardır süren kadınlarla erkekler arasında eşit olmayan güç ilişkilerinin kurbanıdır. Ve bu bakış açısı ile “namus” ile bağlantılı, çeyiz (drahoma), cadılık veya büyücülük ile ilgili cinayetler, adı her ne olursa olsun, cinsiyete dayalı cinayetlerin (femicide⁵⁰) doğrudan şekilleri kabul edilmektedir⁵¹. Ve çözüm ya da önleyici politikalarda kadınların desteklenmesinden geçmektedir. Diğer bir ifade ile *kadınlara sağlıklı bir ilişkiyi kesmek için gerekli kaynakları verme*⁵² ya da *erkeklerin de yeni güç dengesine alıştırılması* şiddet düzeylerini düşürebilir.

Bununla birlikte kadınların katledildiği olaylarda tanının tekrar düşünülmesi gerektiğine ilişkin bulgularda mevcuttur. Şekil 6 ve 7 birlikte değerlendirildiğinde görülebileceği gibi nispeten cinsiyet eşitliğinin olduğu, Dünya’nın genelinden daha yüksek gelir ve düşük şiddet oranları ile tanımlanabilecek Avusturya, Belçika, Almanya, Japonya, Finlandiya veya İsviçre gibi ülkelerde de, kadın ölümleri büyük oranda yakınlarının ellerinde gerçekleşmektedir⁵³.

⁴⁷ Adinkrah, M. (2014). “Intimate Partner Femicide–Suicides in Ghana: Victims, Offenders, and Incident Characteristics”, **Violence Against Women**, 20 (9), s.1078–1096.

⁴⁸ Dawson M, Bunge V.P. ve Balde T.(2009). “National Trends in Intimate Partner Homicides: Explaining Declines in Canada, 1976 to 2001”, **Violence against Women**, 15(3), s.278.

⁴⁹ Birleşmiş Milletler (1996). The Beijing Declaration, <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm> , (ET: 10/01/2018).

⁵⁰ Femicide, kadının sadece kadın olduğu için öldürülmesine verilen isimdir.

⁵¹ UNODC, 2013, s. 52.

⁵² Terranova ve Zen, 2018, s.73.

⁵³ İzlanda, Norveç, Finlandiya gibi ülkelerde düşük kasten öldürme olayları içerisindeki yüksek kadın kurban oranı için Nordik paradoksu ismi kullanılmaktadır. Normalde bu ülkelerin sahip olduğu refah önlemlerinin ve demokrasi düzeyinin kadın ve erkek arasındaki anlaşmazlıkları çözebileceği varsayılmaktadır. Bu nedenle mevcut sayısal durum bir paradoks (açmaz) olarak değerlendirilmektedir (Ibe, C. (2017). “The Nordic Paradox: Gender Equity and Sexual Assault”, **Harvard Political Review**, <http://harvardpolitics.com/world/the-nordic-paradox-gender-equity-and-sexual-assault/>, ET: 30.12.2017).

2016'da sanayileşmiş ülkelerde, kasten öldürme oranlarında genel bir düşüş görülmesine rağmen, kadınların ölümüne yol açan şiddet olaylarında bir düşüş gözlenmemiştir⁵⁴. Hatta önlem olarak alınan “eşitliği destekleyen ve (bir yan etki olarak) erkek ayrıcalıklarında kayıplara neden olan” tedbirlerin kadınlara yönelik şiddetin artmasına⁵⁵ neden olabileceğini iddia eden çalışmalar söz konusudur. Diğer bir ifade ile önleyici politikaların şiddetin artmasında payı olabileceği düşünülmektedir.

Bütün bu değerlendirmeler kurbanı kadın olan kasten öldürme olaylarının, diğerlerinden farklı bir dinamiğe sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin ABD'nin 11 eyaletinde, hamilelik ve hamilelikte anne kayıpları üzerine yapılan bir çalışmada, kadın cinayetlerinde hamileliğin risk artırıcı bir unsur olduğu görülmüştür⁵⁶; Gana'da yapılan bir çalışmada da, hane içinde daha önceki evliliklerden olan çocukların bulunması⁵⁷, kasten öldürme olaylarının öncesindeki çözümsüz gerilim ortamı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca kadın cinayetlerinin önemli bir farkı da topluma maliyetlerinin yüksekliğidir. *Bu olaylarda sıklıkla diğer aile üyeleri, olay sırasında çevrede bulunanlar, çiftin çocukları, akrabaları, komşuları, dostları, avukatları, yeni eşleri de hedef olmaktadır. Geri kalanlar üzerinde etkisi çok uzun süreli olmakta, kalan çocuklar, sadece öldürülen ebeveyni değil, intihar eden ya da hapse giren ebeveyni de kaybettikleri gibi, sosyal ortamlarında ciddi değişikliklerle yüz yüze kalmaktadırlar*⁵⁸. İngiltere'de yapılan bir çalışmada aile üyeleri ve yakınlar tarafında işlenen cinayetlerde nadiren tek kurban görüldüğü belirlenmiştir⁵⁹. Sonuç olarak olayların daha iyi anlaşılması için pek çok bilgiyi içeren bir kayıt sistemi gerekmektedir.

2.4. Öldürme Araçları ve Tetikleyiciler

Farklı ülkelerde hem ülke hem de bölgesel karşılaştırmalar üzerinden yürütülen araştırmalar ölümcül şiddet olayları ile ateşli silahlara, uyuşturucu

⁵⁴ Mc Evoy, C. ve Hideg, G. (2017). **Global Violent Deaths 2017**, Geneva: Small Arms Survey, Graduate Institute of International and Development Studies, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/U-Reports/SAS-Report-GVD2017.pdf>, (ET: 31/02/2018), s.12.

⁵⁵ Terranova ve Zen, 2018, s.73.

⁵⁶ WHO (2011). Intimate Partner Violence During Pregnancy, Information Sheet, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70764/WHO_RHR_11.35_eng.pdf;jsessionid=E0D6350B446FC57E4A64B18A48558BAE?sequence=1, (ET: 31/03/2018).

⁵⁷ Adinkrah, 2014, s.1090-1091.

⁵⁸ Stöckl, H., Devries, K., Rotstein, A., Abrahams, N., Campbell, J., Watts, C. Moreno, C.G. (2013). “The Global Prevalence of Intimate Partner Homicide: a Systematic Review”, **The Lancet**, 382 (9895), s.865.

⁵⁹ WHO (World Health Organization, Dünya Sağlık Örgütü) (2012). “Femicide”, **Understanding and Addressing Violence against Women**, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf;jsessionid=FDDF4000D1DC31DCEB5C1B3E1EE19D96?sequence=1, (ET: 1/012/2017), s.2.

ya da alkole ulaşma arasında yakın bir ilişki olduğunu düşündürmektedir. Bu bilgiye suç kayıtlarının silahın türü, fail ve maktulün alkol ya da uyuşturucu etkisi altında olup olmadığı bilgisini içermesi nedeniyle ulaşılabilir.

UNODC'nin verilerine göre bir ateşli silahın kolay ulaşılabilir, erişilebilir çevrede bulunması, alkol gibi failin kontrolünü azaltan bir faktörün varlığı, olayları hızlandırıcı olarak işlev görmektedir. Tablo 3'de kasten öldürme olaylarındaki silah seçimi bölgesel olarak verilmiştir. Tabloya göre Amerika kıtasındaki cinayetlerin üçte ikisi ateşli silahlarla işlenirken Avrupa'da, küt cisimler ve zehirler tercih edilmiştir. Kastan öldürme olaylarında Amerika'da Avrupa'nın beş katı, Afrika ve Asya'nın iki katı oranda ateşli silah kullanılmaktadır.

Tablo 3: Kastan Öldürme Olaylarında Silah Seçimi (% 2012 ve Sonrası)			
	Ateşli silahlar	Keskin cisimler	Künt cisimler, zehirler vd.
Afrika	%28	%30	%42
Amerika	%66	%17	%17
Asya	%28	%25	%47
Avrupa	%13	%33	%54
Okyanusya	%10	%55	%35
Dünya	%41	%24	%35

Kaynak: UNODC, 2013, s.16

Diğer bir ifade ile Amerika kıtasındaki yüksek insan kayıpları, organize suç ve ateşli silahların kolay ulaşılabilir olması ile birleşince ulaşılan bir sonuç olarak da düşünülebilir. Araştırmalar *“Latin Amerika’da öldürmelerin yüzde 75’inden fazlasının (küresel ortalamanın çok üzerinde) ateşli silahlarla gerçekleştiği”*⁶⁰ni göstermektedir. Fakat ateşli silahların tek kullanıldığı alan organize suç örgütleri ve onların soygun, alan koruma türü suç faaliyetleri değildir. Aksine ateşli silahlar bütün öldürme olayları ile ilişkilendirilebilmektedir. Örneğin yapılan araştırmalarda *“ateşli silahların huzursuz ev ortamında cinayet riskini artırdığı ve sıradan bir evlilik tartışmasının ölümcül sonuçlar yaratmasına neden olduğu”*⁶¹ ya da *“ateşli silahlara erişimin eş/sevgili cinayetlerini 5 kat arttırdığı”*⁶² bulunmuştur. Aile içi şiddet ve yakın eşten gelen şiddet bağlamında, evdeki ateşli silahlara erişim, profesyonel nedenlerle elde tutulan silahlar da

⁶⁰ Muggah, R. and de Carvalho, I.S. (2017). “Latin America’s Murder Epidemic- How to Stop the Killing”, **Foreign Affairs**, <https://www.foreignaffairs.com/articles/central-america-caribbean/2017-03-22/latin-americas-murder-epidemic>, (ET: 02/02/2018).

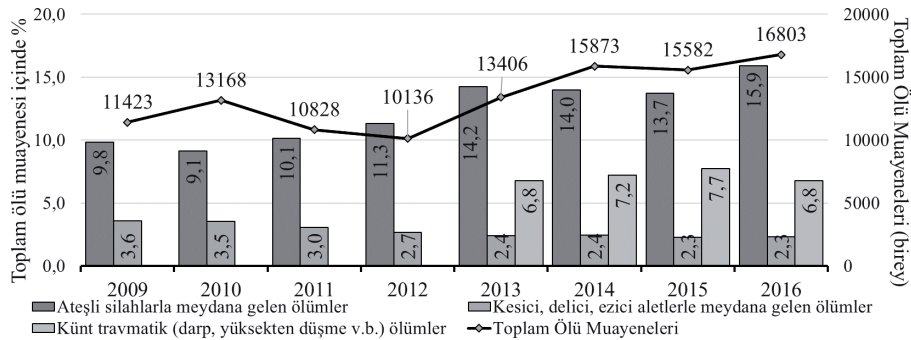
⁶¹ Adinkrah, 2014, s.1091

⁶² Díez C, Kurland RP, Rothman EF, Bair-Merritt M, Fleegler E, Xuan Z, et al. (2017). “State Intimate Partner Violence–Related Firearm Laws and Intimate Partner Homicide Rates in the United States, 1991 to 2015”, **Annals of Internal Medicine**, 167(8), s.536, DOI: 10.7326/M16-2849

dahil olmak üzere, ölümcül sonuç riskini artırmaktadır⁶³. Sonuç olarak ateşli silahlar tartışmaların ölümle bitmesinde anahtar role sahip gibi görülmektedir.

Bununla birlikte tüm ölümler ateşli silahlarla gerçekleşmemektedir. Bıçaklar, palalar, jiletler, kılıçlar ve süngüler gibi çok bilinenler ya da tahmin edilebilecekler yanı sıra kırık camlar, tornavidalar, buz parçaları veya ince çelik topuklar gibi daha az geleneksel örnekler de dahil olmak üzere keskin nesneler de yaralama ve ölümlerde kullanılabilmektedir⁶⁴. Tablo 3’de de görülebileceği gibi küresel olarak kasten öldürme olaylarının %24’ünde keskin cisimler kullanılmaktadır. Planlanmamış bir ölümü çağrıştıran küt cisimler ise bazı bölgelerde daha yaygın gibi görülmektedir. Tablo 3’den görülebileceği gibi, ateşli silahlara erişimin zor olduğu durumlarda, Avrupa’da, Asya’da, Afrika’da olduğu gibi en çok tercih edilen küt cisimler ve zehirlerdir.

Şekil 8’de Adli Tıp Kurumunun iş yükü aracılığı ile Türkiye’deki ölümlerde kullanılan araçlar dolaylı yoldan belirlenmeye çalışılmıştır. Adli tabiplere yansıyan tüm ölümler kasten öldürme olmayabilir. Kaza sonucu ölüme sebep olma ya da kendini öldürme de bu sayının içinde yer alacaktır. Bununla birlikte doğrudan elde edilebilen veri eksikliğinde bu bilgi kaba bir tahmin için yeterli olabilir. Grafikten Türkiye’de adli tabiplerin görmesi gereken ölümlerin yaklaşık %16’sinin ateşli silahlar aracılığı ile gerçekleştiği, son birkaç yıldır kayıt altına alınan künt travmatik ölümlerin de ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Eğer bir sıralama yapmak gerekirse, adli tabiplerin karşılaştığı her 11 ölümden 7’si ateşli silahlardan 3’ü künt cisimlerden ve 1’i kesici, delici aletlerden kaynaklanmıştır. Bu veriler Türkiye’de de ateşli silahlara erişimin bütün düzenlemelere rağmen çok da zor olmadığını düşündürmektedir.

Şekil 8: Türkiye Adli Tabiplere Yansıyan Ölümlere Göre Ölüm Nedenleri

Kaynak: Adalet İstatistikleri, *Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüklerinin İş Durumu* tablolarından grafikleştirilmiştir, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/adaletistya.html>, (ET: 05/05/2018)

⁶³ Shaw, M. (2013). “Too close to home- guns and intimate partner violence”. Everyday Dangers içinde, *Small Arms Survey*, Cambridge University Press, s.31-32.

⁶⁴ UNODC, 2013, s.69

Alkolün ya da uyuşturucunun da ateşli silahlara benzer bir etkisi söz konusudur. Örneğin *“İsveç ve Finlandiya’da, tüm cinayet suçlularının yarısından fazlası, cinayet işlediklerinde alkolle sarhoş olmuşlardır. Avustralya’da, tüm cinayet olaylarının yaklaşık yarısında, kurban veya fail veya her ikisinin de uyuşturucu ya da alkol etkisinde olduğu⁶⁵ ileri sürülmektedir.*

Ateşli silahların ve alkolün kasten öldürme olaylarındaki etkisi bu tetikleyicilere kolay ulaşılmaması ile azaltılmaya çalışılmaktadır. Ateşli silahlara ulaşılmasını yasal engeller getirerek zorlaştırmak, organize suç veya aile içi tartışmalarını ve/veya onun şiddete kaymasını engelleyemese de maliyetin ağırlaşmasını engelleyebilecek bir önlem olarak düşünülmektedir⁶⁶.

3. Ceza Adalet Sisteminin Cevabı

3.1. Genel Olarak

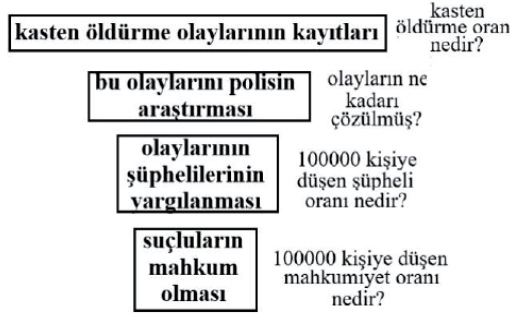
Kasten öldürme olaylarında ceza adalet sisteminin cevabı da önemlidir. Faillerinin adalete teslim edilmesi ve ölümcül şiddetin sorumluları için cezasızlığın önlenmesi devletin temel sorumluluğudur. Elbette suç işleyenlerin kendi gündemleri, onları harekete geçiren kendilerine özel ortamları vardır. Yine de olay sonrası olabileceklerin de, diğer bir ifade ile bir insanın öldürülmesi sonucunda yakalanma ve cezalandırılma ihtimalinin de hesaba katılmış olması beklenir. Bu düşünce suçun önlenebileceğine ilişkin politikaların arkaplanındaki felsefedir ve belki de tüm ceza-adalet sisteminin varlık nedenidir. Kanımızca tüm ceza adalet sistemi, suçun işlenmesi esnasında bir tereddüt, ikinci bir defa düşünme ve böylece caydırıcılık oluşturma hedefi taşımaktadır. Caydırıcılığının elde edilebilmesi de kanunların çiğnenmesi durumunda sisteminin faili cezasız bırakmayacağına inanılmasını gerektirir. Sonuçta suçları ve faillerini belirlemek; mahkeme sürecinde bunu kanıtlayarak ceza verebilmek (veya cezasızlığı engellemek) sistemin caydırıcılığını gösterecektir.

Suçta toplum adına tepki verecek olan ceza adalet sistemleri her ülkede farklı olabilir. Türk adalet sistemi açısından basamaklar suçun kolluk ve savcılık tarafından kayıt altına alınmasını, araştırılmasını, sonra mahkemede yargılanmasını ve hükmün verilmesini içermektedir. Kasten öldürme ile ilgili olarak da sisteminin yeterliliğinin ölçülebilmesi, ilgili suçla bağlantılı olarak bu basamakların iş yükünün kabaca da olsa ölçülebilmesini gerektirir. Uygulamada, çok az ülkede başlangıçta açılan dosyaların sürecinin tamamını içeren, birleştirilmiş bir veri seti mevcuttur. Bunun yerine genellikle her biriminin kendi iş yükünü belgelemek için tuttuğu kayıtlar söz konusudur. Örneğin kolluk kuvvetlerinde kaydedilmiş suçlar, şüpheliler ve onlar hakkında toplanan veriler; mahkeme sisteminde hüküm giymiş/beraat etmiş kişiler hakkında veriler; infaz kurumlarında da hürriyeti bağlayıcı ceza almış

⁶⁵ UNODC, 2013, s.16.

⁶⁶ WHO, 2012, s.4.

bireylerin verileri mevcuttur (Şekil 9'a bakılabilir). Fakat başlangıçtaki her bir suç dosyasını süreçte takip eden ve nihayetinde mahkeme sonucu ile istatistik bilgi haline dönüştüren bir veri bulunmamaktadır. Her bir dosya üzerinden basamakları birbirine bağlayan bir kayıt sistemi olmadığı içinde genellikle takvim yılı üzerinden bir karşılaştırma yapılmakta ve örneğin 2010 yılındaki suç dosyası, mağdur sayısı ve/veya şüpheli sayısı toplamaları birbiriyle eşlenerek yorumlanmaktadır.

Şekil 9: Ceza Adalet Sisteminin Basamakları

Normalde faili bilinen, bulunmuş⁶⁷ ve hatta mahkeme edilmiş bile olsa aynı sene içinde bir suç dosyasının sonuçlanması son derece ender bir durumdur. Örneğin Türk adalet sisteminde 2015 yılında Cumhuriyet Savcılığının soruşturma süresi ortalama 104 gün, bir ceza mahkemesi ortalama 231 gün sürmüştür⁶⁸. Toplamda temyiz süreçleri, davaların özel durumları düşünülmeden bile yaklaşık bir yıllık bir süre söz konusudur. Eğer sayılarla söylemek gerekirse, Türk adalet sisteminde 2015 yılında karara bağlanan davaların %43'u, 2016 yılında % 38'i aynı yıl açılmıştır⁶⁹. Diğer bir ifade ile dosyaların yarıdan fazlası sonraki yıla aktarılmıştır. Türk adalet sistemi bu konuda yalnız da değildir. Örneğin 2013 yılında ilk derece ceza mahkemesi ABD'de ortalama 207 gün, İsveç'de 132 gün, Fransa'da 343 gün sürmüştür⁷⁰. Normal bir davanın süresi bir yıldan fazla sürmesine rağmen tüm ceza adalet sistemlerindeki bilgiler, burada olduğu gibi takvim yılı üzerinden sunulmaktadır. Şekil 10'da, 2011 yılı için bu tarzda hazırlanmış bir bilgi kıtalara göre örneklenmektedir. Şekilde

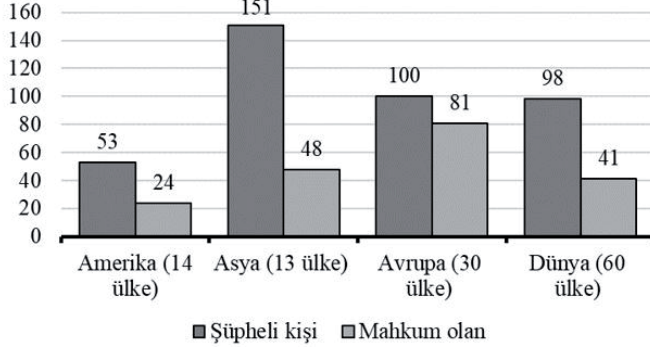
⁶⁷ Bir suçun faili bilinebilir fakat kolluk kuvvetleri yakalayamamış, bulamamış olabilir.

⁶⁸ Savcılık soruşturma süresi için Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, "Soruşturma Evresi Ortalama Görülme Süreleri, TÜRKİYE (2005-2015); http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CUMHUR%C4%B0YET%20BA%C5%9E_SAVCILIKLARI/9.pdf; mahkeme soruşturma süresi için "Ortalama Görülme Süresi (Gün), MAHKEME (2005-2015)", http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CEZA/32.pdf; ET: 30.01.2018).

⁶⁹ Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, "Açılış Yıllarına Göre Karara Bağlanan Davalardaki Suç Sayıları, Türkiye" http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CEZA/39.pdf, (ET: 30.01.2018).

⁷⁰ UNODC, "Administration of Justice (2011-2013) içinde "Average Duration of Criminal Trials in First Instance Courts", <https://data.unodc.org/#state:1>, (ET: 02/04/2018).

2011 yılında, 100 cinayet kurbanına düşen şüpheli ve hüküm giymiş kişi sayısı birlikte yer almaktadır. Böylece dosyaların kendi faillerinin belirlenmesi, bulunması ve hüküm giymesi üzerinden bir bilgi sunulamamasına rağmen, ortalama olarak 100 cinayet olayına karşılık, başka olayların olsa bile bulunan faillerin/şüphelilerin ve hüküm giyenlerin sayısı karşılaştırılarak, sistemin çalışması üzerine kabaca bir bilgi elde edilmektedir.

Şekil 10: 100 Cinayet Kurbanına Düşen Şüpheli ve Hüküm Giymiş Kişi Sayısı
(2011 veya elde edilebilen en son yıl olarak)
Kaynak: UNODC, 2013, s.91

Öncelikle bu bilgiyi ceza adalet sisteminin verimliliğini ölçmek için kullanırsak, ilk bilgi, şüpheli sayısı, suçların hangi oranda çözümlendiğini, ikinci bilgi, *hüküm giyen oranı*, şüphelilerin mahkeme süreci sonucunda, şüphelerin kanıtlanıp ceza alıp almadıkları gösterebilir. Verinin kusurlarına rağmen, bu kaba bilgi, kasten öldürme olaylarının çok yüksek olduğu Amerika’da, polisin bütün cinayet kurbanlarının yarısından fazlasının şüphelisini (%53) tanımladığı ve belirlenen şüphelilerinde yarısının mahkumiyet aldığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile olayların dörde biri çözülmüş gibi görülmektedir. Amerika kıtası, kaba rakamlar üzerinden bile olsa ceza adalet sisteminin kasten öldürme olaylarına verdiği cevap konusunda (%24 cezalandırma oranı ile) başarısız görülmektedir ve kıtada suçun cezasız kalma oranı ya da daha çok kullanılan adlandırma ile cezasızlık⁷¹ oranı yüksektir. Bununla birlikte, bu bilgi farklı şekilde de yorumlanabilir. Örneğin Amerika kıtasındaki kasten öldürme olaylarının genellikle organize suç veya çete bağlantılı olması, bu ölümlerin faillerinin bulunmasında zorlaştırıcı unsur olabilir. Bu tür kasten öldürme olaylarının failin belirlenmesi (tanıkların konuşmaması, profesyonel suç

⁷¹ Cezasızlık (cezasız kalma), temelde suç olaylarının faillerinin bulunma oranı ve ceza alma oranı arasındaki farka dayanan bir verimlilik ölçeği olarak düşünülebilir: Global Impunity Index, Küresel Cezasızlık (ya da cezasız kalma) Endeksi bu iki faktör üzerine kurulu bir değerlendirme şablonudur. Ülkeleri, bölgeleri suçları çözüp çözemediklerine göre sınıflamaktadır. Ayrıntılı bilgi için Universidad de las Américas Puebla (UDLAP) web sayfasına <https://www.udlap.mx/inicio.aspx?idioma=2> bakılabilir.

işleyen bireylerin silah edinme ve olay kurgusunda polisin işini zorlaştırması gibi hemen düşünülebilecek nedenler dışında pek çok nedenle) oldukça zor olmaktadır.

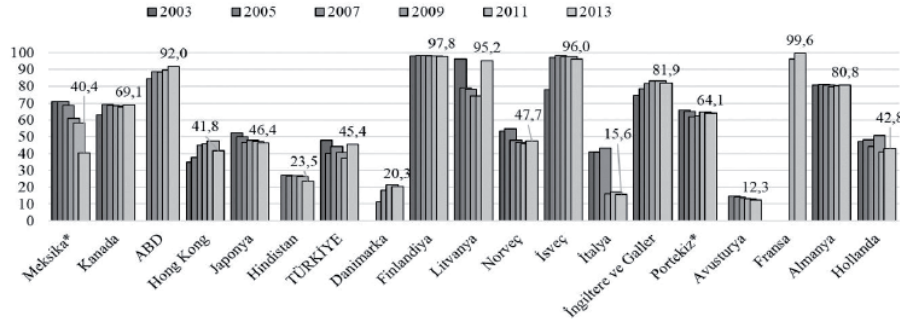
Şekil 10'dan Asya kıtası için elde edilen bilgi ise daha ilginçtir. Kıtada her 100 cinayet kurbanına karşılık 151 şüpheli belirlenmiş ve üçte biri hüküm giymiştir. Bu aşırı tanımlılık hali, makale boyunca kıtanın temel kasten öldürme nedeni ile bağlantılandırılarak şu şekilde açıklanabilir: Asya kıtasındaki 100 cinayete 151 şüpheli oranı, birden fazla aile üyesinin katıldığı aile içi şiddet türlerine bağlı olabilir. Örneğin Hindistan'da, (çoğunluğu çeyiz, drohoma kaynaklı olan) aile ile bağlantılı kasten yaralama ve öldürme olaylarında, her suç dosyasına iki veya daha fazla şüpheli ortalaması gözlenmektedir⁷². Yaklaşık 100 olayda 48 mahkumiyette, olayların ortalama yarısının çözümlendiğini düşündürmektedir.

Avrupa kıtasında ise, ceza adalet sistemleri kasten öldürme kurbanlarının her biri için bir şüpheli belirlemiş ve büyük çoğunluğu da (%81'i) bir mahkumiyete yol açmıştır. Bu bilgi, Dünya üzerindeki en düşük cezasızlık oranını göstermektedir. Dolayısıyla Avrupa kıtasında kolluk kuvvetlerinin ve ceza adalet sisteminin görevini yerine getirdiğini gösterebilir. Bununla birlikte kıtadaki kasten öldürmelerin çoğunluğu kişiler arası çatışmalardan kaynaklandığı için de nispeten kolay çözümlenebilir dosyalar nedeniyle elde edilmiş de olabilir. Bu makale boyunca verilen bilgilerden hatırlanacağı üzere, kişiler arası çatışmalarda, fail sıklıkla mağdurun tanıdığı (eş/sevgili/aile cinayetlerinde çok yakını) biridir. Örneğin, verilere göre Finlandiya'da 2003 ve 2011 yılları arasındaki tüm işlenen cinayetlerin kurbanlarının yüzde 90'ı katillerini tanımaktadır⁷³. Bu cinayetlerin çözümlenmesi organize suç cinayetlerine göre daha kolaydır.

Şekil 11'de, kıtalar için oluşturulan grafik ülkeler açısından oluşturulmaya çalışılmıştır. Kasten öldürme suçu bakış açısından ülke temelli bu bilgi toplanamadığı için de tüm suç türleri açısından elde edilen bilgi ile grafik oluşturulmuştur. Şekil, ülkelere ve yıllara göre tüm suçlar için kovuşturulan kişilerin sayısına göre aynı yıl mahkumiyet alan kişilerin sayısı oranlanarak elde edilmiştir. Başka bir deyişle kovuşturulan her 100 kişiye göre mahkumiyet alma oranı belirlenmiştir. Örneğin ABD'de 2003-2013 yılları arasında mahkumiyet oranı %80-92 arasında, Hindistan'da %20'lerde, Japonya'da %40'larda, Türkiye'de %45'lerde görülmektedir. Genellersek, ABD, Fransa, Finlandiya ve Litvanya'da davalar büyük oranda mahkumiyetle; Hong Kong, Türkiye ve Norveç'in içinde bulunduğu ülkelerde ise yarıyariya mahkumiyetle; Avusturya, Danimarka ve Hindistan'da çok düşük bir oranla mahkumiyetle sonuçlanmaktadır.

⁷² UNODC, 2013, s.94.

⁷³ UNODC, 2013, s.95.

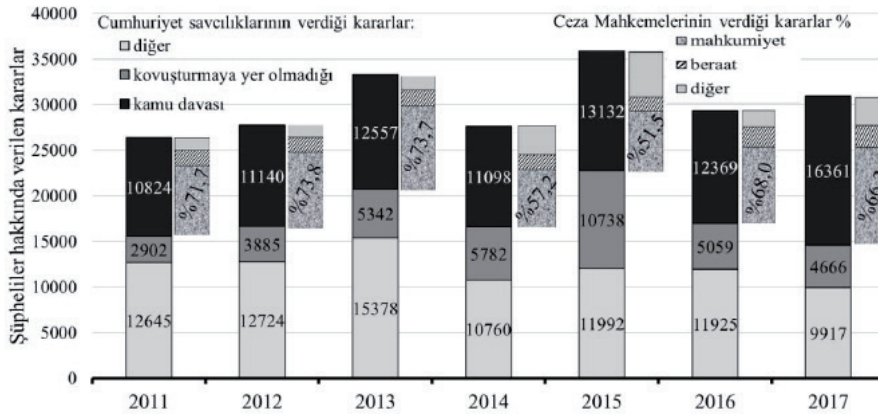
Şekil 11: Kovuşturulan Kişiler İçinde Mahkumiyet Oranı (Tüm Suçlar için, %)

Kaynak: "Total Persons Convicted, All Crimes" ve "Total Persons Prosecuted, All Crimes" Total Persons Prosecuted, All Crimes ve Total Sentenced Persons Held tablolarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Türkiye için, kasten öldürme olayları için benzer bilgi, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri aracılığı ile dolaylı olarak üretilmeye çalışılmıştır. Şekil 12'de Cumhuriyet savcılıklarının kasten öldürme suçu için kamu davası açma oranları, ceza mahkumiyet oranları ile birlikte gösterilmiştir. Kasten öldürme için Türk Ceza Kanunu'nun 81-83.maddeleri⁷⁴ dikkate alınmıştır. İkinci sütunlar ise, aynı takvim yılında, ceza mahkemelerinde aynı maddelerden açılmış davalarda verilen mahkumiyet ve beraat kararlarının yüzleri ile oluşturulmuştur. Bu nedenle grafik, kasten öldürme suçunun yıllar içindeki artış ve azalışları ve Cumhuriyet Savcılarının dosyalarının ne kadarının cezaya dönüştüğü konusunda bir bilgi verebilir.

Örneğin 2011 yılında 81-83.maddeden şüphelilerin 10824'u hakkında (%41'i) kamu davası açılmıştır. Aynı yıl kasten öldürme nedeniyle açılan davaların %71,7'si mahkumiyetle sonuçlanmıştır. Diğer bir ifade ile şüphelilerin %30'u ya aklanmış (beraat etmiş) ya da farklı cezalar almışlardır. En yüksek kamu davası sayısına ulaşılan 2017'de (16361, tüm dosyaların %52'si) ise açılan davaların %66,2'si mahkumiyetle sonuçlanmıştır. Farklı bir şekilde ifade edilirse, 2011 yılında her 10 dosyadan 4'ü kamu davasına dönüşmüş, 3'ü mahkumiyetle sonuçlanmıştır. 2017 yılında ise, her 10 dosyadan 5 kamu davası konusu olmuş, 3,5'i mahkumiyetle sonuçlanmıştır. 2011-2017 aralığı genel bir sonuç ifade etmek için çok kısa olmasına rağmen, kamu davası ya da mahkumiyet oranlarının çok değişmediği görülmektedir. Eğer Cumhuriyet savcılıklarının açtığı kamu davalarının suçun varlığını gösterdiği düşünülürse, bu kaba bilgi ciddi bir oranda suçun cezasız kaldığını ima etmektedir.

⁷⁴ Türk Ceza Kanunu'nun 81-85. Maddeleri *Hayata Karşı Suçlar* başlığını taşımaktadır. 81.md: Kasten öldürme; 82.md: Kasten öldürmenin nitelikli halleri; 83.md: Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi; 84.md: İntihara yönlendirme; 85.md: Taksirle öldürme olarak sınıflanmıştır.

Şekil 12: Cumhuriyet Başsavcılıklarında Soruşturma Evresinde Şüpheliler Hakkında Verilen Kararlar (TCK 81-83.Maddeler için) ve Türkiye Ceza Mahkemelerinde Kasten Öldürme Suçu İçin Verilen Kararlarının Oranları (%)

Kaynak: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri, “TCK ve Özel Kanunlar Uyarınca Cumhuriyet Başsavcılıklarında Soruşturma Evresinde Şüpheliler Hakkında Verilen Kararlar” tablolarından ve Kasten Öldürme Suç ve Karar Sayıları Türkiye tablosundan oluşturulmuştur; <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/adaletistya.html>, (ET: 25.03.2018).

3.2. Kasten Öldürme Hükümlülerinin İnfaz Kurumlarındaki Durumu

Suçun ve suçluluğun ölçülmesinde diğer bir ölçüt infaz kurumlarının bilgilerinden elde edilebilir. Aslında, çoğu ülkede kasten öldürme tüm suçların içinde çok küçük bir kısmı oluşturur. Örneğin Türkiye’de Cumhuriyet savcılarının takip ettiği tüm olayların %1’i gibidir⁷⁵. Bu nedenle de diğer suçlara oranla ekstrem, uç bir durum kabul edilebilir. Fakat işlenen suçlar içinde kasten öldürme suçunun az olması infaz kurumlarında bu suçtan hükümlü bulunanların da az olacağını göstermez. Aksine ceza kanunları suç ağırlaştıkça daha ağır ceza (ya da daha uzun hürriyeti bağlayıcı ceza) öngördüğü için, herhangi bir zamanda, kasten öldürme olayları failleri (ya da devletlerin ceza hukuklarına göre en ağır cezayı gerektiren suçlar hangileri ise onların failleri) toplam hapisane nüfusunun önemli bir kısmını oluşturacaktır. Bu nedenle ceza infaz kurumlarının mevcudunun suçlara göre dağılımı (ceza adalet sisteminin ne kadar sert cezalar öngördüğü, şartlı tahliye olanakları, hukuk sisteminin kabul ettiği hafifletici sebepler vb bir dizi faktöre bağlı olmakla birlikte) hem ülkelerin hangi suçlara daha ağır cezalar verdiklerini hem de hangi suçları önemsediklerini göstermesi açısından bir ölçek olarak kullanılabilir.

⁷⁵ Adli Sicil Genel Müdürlüğü, “Kasten Adam Öldürme Suç ve Karar Sayıları, Türkiye (2005-2015)” isimli tablodan, http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CEZA/44.pdf, (ET: 28/04/2018)

Tablo 4, farklı ülkelerin 2014 yılı için ceza infaz kurumundaki mahkumların dağılımlarını göstermektedir. Tabloya göre Rusya, ceza infaz kurumlarında kasten öldürme hükümlüsü en yüksek ülke olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışma boyunca bahsedilen kıtasal/bölgesel farklılıklar dikkate alındığında, Amerika kıtası ülkelerinin Dünya genelinden farklı ve yüksek kasten öldürme hükümlüsüne sahip olmaları beklenebilirdi. Bununla birlikte El Salvador en düşük oranlardan birine sahip görünmektedir. Bu durum, faillerinin yakalanamamış ya da hüküm giymemiş olmasından kaynaklanabileceği gibi, ülkelerin farklı sınıflama tekniklerinden de kaynaklanıyor olabilir. Yine El Salvador örneğinden devam edilirse, bu ülkede infaz kurumu mevcudunun %73'unun uyuşturucu bağlantılı olarak sınıflanması dikkat çekmektedir.

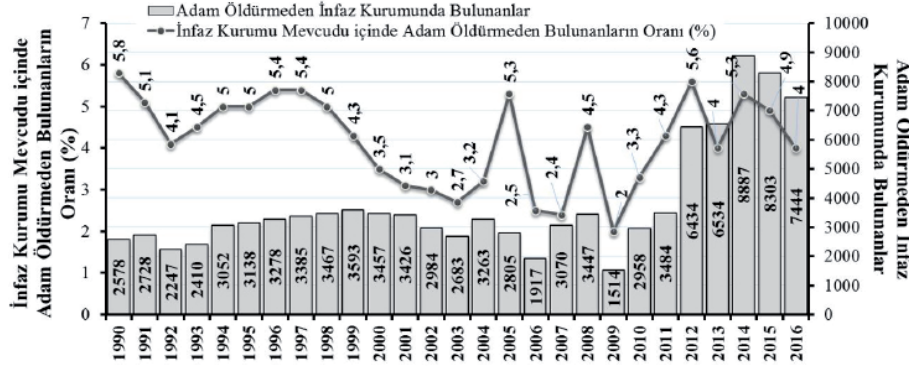
Tablo özet olarak, infaz kurumlarının %10'dan daha fazlasının kasten öldürme hükümlülerinden oluştuğu İsviçre, Arjantin ve ABD'de en çok mülkiyet ve şiddet suçlarının görüldüğünü düşündürmektedir. Azerbaycan, İtalya ve Rusya'da ise infaz kurumunda bulunmanın kasten öldürme dışındaki nedenleri, mülkiyet ve uyuşturucu suçları olarak dikkat çekmektedir. Finlandiya ise, şiddet ve uyuşturucu suçlarından etkilenmektedir.

Türkiye'de ise kasten öldürmeden hükümlü bireyler mevcudun %5'ini oluşturmaktadır. Şekil 13'de bu bilgi yıllar içindeki gelişimi ile birlikte izlenebilmektedir. Şekil, Ceza İnfaz Kurumu Hükümlü İstatistiklerinden elde edilen bilgi ile oluşturulmuştur. Bu nedenle bu genel başlık üzerinden derlenen bilgiyi yansıtmaktadır. Grafikten görülebileceği gibi, 2009'a kadar adam öldürmeden hükümlü bireylerin sayısı çok değişmemiştir. Bununla birlikte mevcudun içindeki oranları aynı kalmamıştır. 1990-2003 arasında 1992'ye kadar bir düşüş, 1997'ye kadar yeniden bir artış, sonra 2003'e kadar hızlı bir düşüş gözlenmektedir. Oranlardaki bu yükseliş ve düşüşlerin, infaz kurumlarındaki diğer hükümlülerin sayısının değişiminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu durum 2009'dan sonra daha net görülebilmektedir. Bir eşik gibi de düşünülebilecek 2009'dan sonra, adam öldürme nedeniyle infaz kurumunda bulunanların sayısı hızla artmıştır. 2009'daki 1514 kişiden 2014'de 5 kattan fazla artarak 8887 kişiye çıkmıştır. Aynı dönemde infaz kurumu mevcudu da iki katından fazla arttığı için, mevcudun içindeki oran %5'lerde kalmıştır. 2009'dan sonra infaz kurumu mevcudunun çok hızlı yükseldiği anlaşılmaktadır. Diğer suçlardan hüküm giyenler infaz kurumunda azalır (af ya da başka bir nedenle), adam öldürme hükümlüleri mevcut içerisinde oranı artacaktır.

2009 sonrası infaz kurumu mevcudunun hızlı yükselişi özel bir araştırma konusu olabilir. Ayrıntılı bilgi eksikliğinde sadece ihtimaller üzerinde düşünülürse, kolluk ve savcılık birimlerinin daha iyi çalışması nedeniyle daha çok kasten öldürme olayı çözülüyor ve mahkûmiyetle sonuçlanıyor olabilir veya toplumda daha çok suç işleniyor olabilir ya da ceza kanunundaki / ceza infaz kurallarındaki değişiklik birikimli olarak mevcudun artmasına neden olmuş olabilir. Fakat ceza adalet sisteminin topluma maliyetinin arttığı açıktır ve bu maliyetin nedenlerinin anlaşılması için daha fazla veri toplanmasına ihtiyaç vardır.

Tablo 4: Ceza İnfaz Kurumlarında Tutulan Toplam Hükümlü Sayısı (%, Ceza Aldıkları Temel Suça Göre, 2014)						
	Kasten öldürme (%)	Şiddet suçları (1) (%)	Mülkiyet suçları (2) (%)	Mali Suçlar veya Yolsuzluk (%)	Uyuşturucu Ticareti (3) (%)	Diğer (%)
El Salvador	1	23	3	0	73	41
TÜRKİYE	5	24	18	4	8	40
Japonya	6	22	36	1	26	9
Avustralya	6	41	17	2	12	22
İngiltere ve Galler	7	48	16	2	14	12
Danimarka	9	39	13	4	25	11
Portekiz	9	16	28	0	19	29
İsviçre	11	32	35	0	22	0
Arjantin	12	25	46	1	5	11
ABD (2013)	12	41	19	0	16	12
Azerbaycan	13	6	18	5	29	28
İtalya	18	9	33	1	33	6
Finlandiya	24	29	11	7	19	9
Rusya	27	9	32	1	23	9
(1) Şiddet içeren suçlar: Kasıtsız öldürme, saldırı, soygun, adam kaçıрма, cinsel şiddet suçlarını içermektedir; (kasten öldürme hariç). (2) Mülkiyet Suçları: Hırsızlık, motorlu araç hırsızlığı, mülke zarar vermeyi içermektedir; (mali suçlar veya yolsuzluklar hariç). (3) Uyuşturucuya bağlı suçlar arasında uyuşturucu kullanımı / bulundurma ve uyuşturucu kaçakçılığı suçları sayılabilir.						

Kaynak: UNODC, Persons held in Prisons (2010-2014), "Total number of sentenced persons held in prisons, penal institutions or correctional institutions, by principle offence of final sentence, 2014", <https://data.unodc.org/#state:1>; (ET:25.03.2018)

Şekil 13: Adam Öldürme Nedeniyle İnfaz Kurumunda Bulunanların Yıllar İçinde Gelişimi

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070.

Sonuç:

Dünya genelinden toplanan bilgilere göre kasten öldürme olaylarında ortalama dört kurbandan birini kadınlar, üçünü erkekler oluşturmaktadır. Farklılık sadece cinsiyetlere göre de değildir. Erkekler, kişisel uyuşmazlıklarda ya da başka bir suç faaliyetinden kaynaklı olarak yaşamlarını kaybederken; kadınlar çoğunlukla eski ya da mevcut eşleri/sevgileri, aile üyeleri, yani yakınları tarafından genellikle güvenli olduğunu düşündükleri yerlerde örneğin evlerinde öldürülmektedir. Dünya genelinde (Türkiye’de olduğu gibi) kasten öldürme suçlarında cinsiyet açısından hem sayı olarak hem de neden olarak farklılığın olması, alınacak tedbirlerin de cinsiyete göre farklılaşması gerektiğini göstermektedir. Gerek durumun belirlenmesi gerek alınacak tedbirlerin geliştirilmesi için faile ve kurbanı ilişkin, hatta aralarındaki ilişkinin derecesine ve çeşidine, olayın konumuna, şiddetin ardındaki motivasyona ilişkin bilgilerin kayıt altına alınması gerekmektedir. Daha genel bir ifade ile detaylı, doğru bilgileri sağlayan yüksek kaliteli veriler, etkili politikaların tasarlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda hayati öneme sahiptir.

Kasten öldürme olaylarında bölgesel olarak da farklılıklar söz konusudur. Erkek failer Dünya’daki şiddetin çok yoğun olduğu Latin Amerika ve Karayipler’de, büyük oranda organize suçla bağlantılı bir olayda, ateşli bir silah kullanarak kurbanları ile yüzleşmektedirler. Avrupa’da ise, daha çok kişisel uyuşmazlıkların olduğu tartışmalarda, künt cisim ve zehirler aracılığı ile kayıplar oluşmaktadır. Bölgesel farklılıklar sadece kıta ölçeğinde değil herhangi bir ülkenin içinde de düşünülebilir. Organize suç ve bireysel anlaşmazlıklardan kaynaklanan ölümlerin önlenmesi farklı mücadeleyi gerektirmektedir.

Ateşli silahlara kolay erişim kurban sayısını artıran, sıradan bir tartışmayı kanlı bir olaya dönüştüren anahtar tetikleyicilerdendir. Mağdur sayısının artmasında, alkol ya da uyuşturucu kullanımının rolü olduğu görülmektedir. Olaylarda silah ve keyif verici maddelerin etkisinin kayıt altına alınması, olaylardaki rollerinin ve sosyal maliyetlerinin belirlenmesinde yardımcı olacaktır.

Ceza-adalet sisteminin cevabı toplum vicdanının teskin edilmesi ve caydırıcılık bağlamında önemlidir. Amerika kıtasında kasten öldürme suçlarının çok az cezalandırıldığı ve yoğun şiddetin oluşmasında bununda önemli etkisi olduğu görülmektedir. Gerek gerçek rakamlarla gerek sadece kamuoyu algısı olarak olsun ceza adalet sisteminin etkinliği değerlendirilebilir olmalıdır. Kanımızca ceza adalet sisteminin de kendi kayıtlarını sadece iş yükü açısından değil, suçun çözülüp çözülmediğinin belirlenmesi açısından da tutması gerekir. Ayrıca ayrıntılı belgeleme, *ceza adalet sisteminin kanıta dayalı çalışmasını kolaylaştıracaktır.*

Ve nihayet bu küresel bilgi, sorunların sadece bize özgü olmadığı da göstermektedir. Mağduru kadın olan cinayetler, organize suçtan kaynaklanan problemler ya da kültürel/politik önyargı kaynaklı olaylar tüm Dünya’da görülmekte ve benzer özellikler taşımaktadır. Burada olduğu gibi kusurların bize özgü olmadığı fark edilmesi, çözüm için de çok geniş bir deneyim havuzunun bilgisinden yararlanma şansı verecektir. Bununla birlikte şüphesiz daha iyisi Türkiye’ye özgü detaylı veri birikimidir. Bu birikim, olayların benzer özellikleri üzerinden daha kolay tanımlanabilmesini, daha doğru politika geliştirilebilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Adinkrah, M. (2014). “Intimate Partner Femicide–Suicides in Ghana: Victims, Offenders, and Incident Characteristics”, **Violence Against Women**, 20(9), s.1078–1096.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, “Açılış Yıllarına Göre Karara Bağlanan Davalardaki Suç Sayıları, Türkiye” http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CEZA/39.pdf, (ET: 30/01/2018).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, “Soruşturma Evresi Ortalama Görülme Süreleri, TÜRKİYE (2005-2015); http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CUMHUR%C4%B0YET%20BA%C5%9E_SAVCILIKLARI/9.pdf, (ET: 30/01/2018).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, “Ortalama Görülme Süresi (Gün), MAHKEME (2005-2015)”, http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CEZA/32.pdf, (ET: 30/01/2018).

Adli Sicil Genel Müdürlüğü, “Kasten Adam Öldürme Suç ve Karar Sayıları, Türkiye (2005-2015)” isimli tablodan, http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/CEZA/44.pdf, (ET: 28/04/2018).

Afat, E. (2004). “Latin Amerika’nın Şiddet Sarmalında Terör”, **Anlayış**, <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=8&makaleid=3213>, (ET: 9.8.2018).

Biderman, C., De Mello, J. M. P. ve Schneider, A. (2010). “Dry Laws and Homicides: Evidence from the São Paulo Metropolitan Area”, **The Economic Journal**, 120 (543), s.157-182.

Birleşmiş Milletler (1996). **The Beijing Declaration**, <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm> , (ET: 10/01/2018).

CBC (2018). “Mexico had over 29,000 murders in 2017, but homicide rate still lower than some Latin American nations”, <http://www.cbc.ca/news/world/mexico-record-homicide-rate-1.4497466>. (ET: 21/02/2018).

Dawson M, Bunge V.P. ve Balde T.(2009). “National trends in intimate partner homicides: explaining declines in Canada, 1976 to 2001”, **Violence against Women**, 15(3), s.276–306.

Demirbaş, T. (2012). **Kriminoloji**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Díez C, Kurland RP, Rothman EF, Bair-Merritt M, Fleegler E, Xuan Z, et al. (2017). “State Intimate Partner Violence –Related Firearm Laws and Intimate Partner Homicide Rates in the United States, 1991 to 2015”, **Annals of Internal Medicine**, 167(8), s.536-543.

Dünya Bankası, Intentional homicides (per 100,000 people), <https://data.worldbank.org/indicator/VC.IHR.PSRC.P5?end=2015&start=2015>, (E.T:03/01/2018).

Eisner, M. (2003). “Long-Term Historical Trend in Violent Crime.” **Crime and Justice** 30, s.83-142.

Gaziarifoğlu, Y. (2009). **Suç Mağduriyeti Korkusu ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi**, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü’ne Sunulmuş Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Ibe, C. (2017). “The Nordic Paradox: Gender Equity and Sexual Assault”, **Harvard Political Review**, <http://harvardpolitics.com/world/the-nordic-paradox-gender-equity-and-sexual-assault/>, (ET: 30/12/2017).

IEP (The Institute for Economics & Peace) (2017). **SDG16 Progress Report 2017**, <https://reliefweb.int/report/world/sdg16-progress-report-comprehensive-global-audit-progress-available-sdg16-indicators>, (ET: 10/03/2018), s.1-192.

- Kul, M. (2013). **Suçtan Daha Büyük Suç Korkusu**, İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları, s. 142-169.
- Lappi-Seppälä, T. ve Lehti, M. (2014). "Cross-Comparative Perspectives on Global Homicide Trends", **Crime and Justice** 43(1), s.135-230; <https://doi.org/10.1086/677979>.
- Lauritsen, J.L. ve Cork, D.L. (Edts) (2016). **Modernizing Crime Statistics**, Washington, DC: The National Academies Press.
- Le Clercq Ortega, J.A. ve Sánchez Lara, G.R. (2017). **Global Impunity Dimensions. Global Impunity Index 2017, (GII-2017)**, https://www.udlap.mx/cesij/files/IGI-2017_eng.pdf, (ET: 02/03/2018).
- Leguey-Feilleux, J.R. (2017). **Global Governance Diplomacy: the Critical Role of Diplomacy in Addressing Global Problems**, Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Liptak, Adam (2008). "U.S. Prison Population Dwarfs that of Other Nations", 23 Nisan 2008, **The International Herald Tribune**, <http://www.nytimes.com/2008/04/23/world/americas/23iht-23prison.12253738.html>.
- Mc Evoy, C. ve Hideg, G. (2017). **Global Violent Deaths 2017**, Geneva: Small Arms Survey, Graduate Institute of International and Development Studies, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/U-Reports/SAS-Report-GVD2017.pdf>, (ET: 31/02/2018), s.1-104.
- Muggah, R. ve de Carvalho, I.S. (2017). "Latin America's Murder Epidemic- How to Stop the Killing", **Foreign Affairs**, <https://www.foreignaffairs.com/articles/central-america-caribbean/2017-03-22/latin-americas-murder-epidemic>, (ET: 02/02/2018).
- Pears, E. (Edt) (1872). **Transactions of the International Penitentiary Congress**, Londra: Longmans, Green, and Co, http://data.decalog.net/enap1/liens/congres/CONGRES_PENIT_1872_VOL1_0001.pdf, (ET: 05/02/2017).
- Shaw, M. (2013). "Too close to home- guns and intimate partner violence". Everyday Dangers içinde, Small Arms Survey, Cambridge University Press.
- Small Arms Survey (2016). Gendered Analysis of Violent Deaths, **Small Arms Survey Research Notes**, No: 63, http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/H-Research_Notes/SAS-Research-Note-63.pdf, (ET: 15/03/2018), s.1-8.
- Stöckl, H., Devries, K., Rotstein, A., Abrahams, N., Campbell, J., Watts, C. Moreno, C.G. (2013). "The Global Prevalence of Intimate Partner Homicide: a Systematic Review", **The Lancet**, 382 (9895), s.859-65.
- Şenat, F.A. (2018). **Medya Din İlişkisi Tefsir İlmi Özelinde Bir Analiz**, Ankara: İlahiyat Yayınları.

Terranova, C. ve Zen, M. (2018). "Women Victims of Intentional Homicide in Italy: New Insights Comparing Italian Trends to German and U.S. Trends, 2008–2014", **Journal of Forensic and Legal Medicine**, 53, s.73-78, <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2017.11.007> , (ET: 02/01/2018).

The Conversation (2017). "How to fix Latin America's homicide problem", <https://theconversation.com/how-to-fix-latin-americas-homicide-problem-79731>, (ET: 26/04/2018).

Tutar, E. (2002). "Suçta Karanlık Alan - Suçta Siyah Sayılar", <http://www.kriminoloji.com>, (ET: 26/12/2017).

UNODC. International Homicide Statistics database, <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&type=metadata&series=vc.ihr.psrc.p5>, (ET: 26/02/2018).

UNODC. "A Short History of the Collection of Un-Crime and Justice Statistics at the International Level", <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/a-short-history-of-the-collection-of-un-crime-and-justice-statistics-at-the-international-level.html>, (ET: 05/02/2017).

UNODC. (1997). **A Short History of the Collection of UN Crime and Justice Statistics at the International Level**, <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/A-short-history-of-the-collection-of-UN-crime-and-justice-statistics-at-the-international-level.html> , (ET: 05/02/2018).

UNODC. (2013). **Global Study on Homicide 2013**, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/GSH2013/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf,

UNODC. "Average Duration of Criminal Trials in First Instance Courts", Administration of Justice (2011-2013) içinde <https://data.unodc.org/#state:1>, (ET: 02/04/2018).

WHO (World Health Organization) (2012). "Femicide", **Understanding and Addressing Violence against Women**, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf;jsessionid=FDDF4000D1DC31DCEB5C1B3E1EE19D96?sequence=1, (ET: 01/012/2017).

WHO (2011). Intimate Partner Violence During Pregnancy, Information Sheet, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70764/WHO_RHR_11.35_eng.pdf;jsessionid=E0D6350B446FC57E4A64B18A48558BAE?sequence=1 , (ET: 31/03/2018).

Vuorela, M. (2017). "The Historical Criminal Statistics of Finland 1842–2015 – A Systematic Comparison to Sweden", **International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice**, DOI: 10.1080/01924036.2017.1295395.

